

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

URŠKA LAZAR

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Somentor: asistent dr. Uroš Pinterič

SLOVENSKI IMIGRANTI V AVSTRALIJI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2007

ZAHVALA

Med mnogimi sem enaka, a vendar nekje v sebi drugačna. Drugačna, ne zaradi sebe, ampak zaradi vseh tistih, ki so ob meni in mi vedno nudijo oporo.

Mami hvala za vso skrb, dokler mi jo je lahko nudila, očetu za potrpljenje, sestri Mojci za vso pomoč in Marku za ljubezen.

Hvala mentorju dr. Bogomilu Ferfili in somentorju dr. Urošu Pinteriču za nasvete pri diplomskem delu.

Zahvala gre tudi vsem Slovencem v Avstraliji, ki sem jih imela priložnost spoznati in so se bili pripravljene pogovarjati z mano.

SLOVENSKI IMIGRANTI V AVSTRALIJI

V diplomskem delu je predstavljeno življenje treh generacij slovenskih izseljencev v Avstraliji in njihova integracija v novo okolje. Delo je vsebinsko razdeljeno na tri dele. Prvi predstavlja strukturo diplomskega dela in razlaga pojme, ki so neposredno povezani s slovenskimi imigranti – integracija, migracija, emigrant in imigrant. Prikazani so statistični podatki o razmerju med imigranti in emigranti ter etnična struktura priseljencev v Avstraliji. V drugem delu so razložene vladne imigracijske politike, od asimilacije do multikulturalizma. Delo vsebuje zgodovinski pregled naseljevanja Avstralije, glede na politiko, ki jo je vodila avstralska vlada v različnih obdobjih. Prilagajanje treh generacij imigrantov novemu družbenemu okolju je glede na dejavnike, ki povzročajo migracije, obravnavano v tretjem delu. V tem delu je zajeta tudi obravnava slovenskih izseljencev, ki se vračajo v domovino in tistih Slovencev, ki v Avstralijo imigrirajo v današnjem času. Za konec so omenjeni nasveti avstralske vlade za hitrejšo integracijo in strategije za prihodnost.

Ključne besede: Migracije/Imigranti/Avstralija/Integracija/Multikulturalizem.

SLOVENIAN IMMIGRANTS IN AUSTRALIA

This diploma work represents the lives of three generations of Slovenian immigrants in Australia and their integration in a new environment. According to its contents, it is composed of three parts. The first part represents the structure of the dissertation and gives definitions of notions, such as integration, migration, an expatriate and an immigrant, which directly refer to Slovenian immigrants. Statistical data on the relation between immigrants and emigrants as well as on ethnical structure of emigrants in Australia is presented. The second part explains the government's immigration policies from assimilation to multiculturalism. Furthermore, the dissertation contains a historical overview of settlement in Australia with regard to Australian Government policy in different periods. The third part deals with the assimilation of the three generations of immigrants to a new social environment taking into account the factors causing migrations. Furthermore, it deals with Slovenian expatriates returning to their native country and with Slovenes immigrating to Australia today. Finally, recommendations of the Australian Government for quicker integration and future strategy are given.

Key words: Migrations/Immigrants/Australia/Integration/Multiculturalism.

KAZALO

1. UVOD.....	6
2. METODOLOŠKI OKVIR.....	8
2.1 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	8
2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN UPORABLJENE METODE.....	8
3. OPREDELITEV POJMOV.....	11
3.1 INTEGRACIJA IN INTEGRACIJSKA POLITIKA.....	11
3.2 MIGRACIJE IN MIGRACIJSKA POLITIKA.....	13
3.3 EMIGRANTI IN IMIGRANTI.....	14
3.4 MULTIKULTURALIZEM.....	19
4. VLADNE IMIGRACIJSKE POLITIKE – OD ASIMILACIJE DO MULTIKULTURALIZMA... 21	21
4.1 IZHODIŠČE IMIGRACIJSKAIH POLITIK.....	21
4.2 OBDOBJE PRVIH MIGRACIJ V AVSTRALIJO IN »BELA AVSTRALSKA POLITIKA«.....	21
4.3 ASIMILACIJSKA POLITIKA (1947 – 1966).....	23
4.4 POLITIKA INTEGRACIJE (1966–1972).....	25
4.5 POLITIKA MULTIKULTURALIZMA (OD 1972 DO DANES).....	26
4.6 VRSTE IMIGRACIJSKIH POLITIK PO OECD.....	28
4.7 KRITIKE, NAMENJENE IMIGRACIJSKI POLITIKI AVSTRALIJE.....	30
5. DEJAVNIKI, KI POVZROČAJO MIGRACIJE.....	32
5.1 EKONOMSKI IN DEMOGRAFSKI VZROKI.....	32
5.2 POLITIČNI IN VOJAŠKI VZROKI.....	33
5.3 OSEBNI IN DRUŽINSKI VZROKI.....	33
5.4 VZROKI, KI SO VPLIVALI NA IMIGRIRANJE SLOVENCEV V AVSTRALIJO.....	34
6. PRILAGAJANJE IMIGRANTOV NOVEMU DRUŽBENEMU OKOLJU.....	37
6.1 INTEGRACIJE PRVE, DRUGE IN TRETJE GENERACIJE SLOVENCEV V AVSTRALSKO DRUŽBO.....	39
6.1.1 KDO SE ČUTI SLOVENCA.....	39
6.1.2 SOCIALIZACIJA.....	40
6.1.3 POLITIČNA SOCIALIZACIJA.....	41
6.2 PRVA GENERACIJA SLOVENSkih IZSELJENCEV.....	42
6.2.1 EKONOMSKI PROBLEMI.....	43
6.2.2 STANOVANJE IN ZAPOSILITEV.....	43
6.2.3 CERKEV IN KULTURA.....	44
6.2.4 JEZIK IN IZOBRAŽEVANJE.....	46
6.3 DRUGA GENERACIJA SLOVENSkih IZSELJENCEV.....	47
6.3.1 DELITEV DRUGE GENERACIJE IMIGRANTOV.....	48
6.3.2 JEZIK.....	49
6.3.3 UČENJE SLOVENSKEGA JEZIKA V AVSTRALIJI.....	50
6.3.4 ZAPOSILITEV IN KULTURA.....	51
6.4 TRETJA GENERACIJA SLOVENSkih IZSELJENCEV.....	52
6.5 IZSELJENCI, KI SE VRAČAJO V DOMOVINO.....	53
6.5.1 JE SLOVENIJA ŠE VEDNO MOJA DOMOVINA?.....	55
6.5.2 VRNITEV PRVE GENERACIJE IZSELJENCEV IN PREJEMANJE POKOJNINE.....	56
6.6 SLOVENCI, KI IMIGRIRAJO V AVSTRALIJO DANES.....	57

6.6.1	NASVETI AVSTRALSKE VLADE ZA HITREJŠO INTEGRACIJO.....	58
6.6.2	VLADNA MULTIKULTURNA POLITIKA	58
6.6.3	STRATEGIJE VLADE ZA PRIHODNOST	60
7.	SKLEP.....	61
8.	LITERATURA IN VIRI.....	62
8.1	ČLANKI.....	62
8.2	KNJIGE.....	62
8.3	INTERNETNI VIRI	64
9.	PRILOGE	72
A.	VPRAŠANJA V POGOVORIH S POPULACIJO PRVE GENERACIJE SLOVENSКИH IZSELJENCEV V AVSTRALIJI	72
B.	VPRAŠANJA V POGOVORIH S POPULACIJO DRUGE GENERACIJE SLOVENSКИH IZSELJENCEV V AVSTRALIJI	73
C.	STALNA PRISELITEV IN IZSELITEV IZ AVSTRALIJE OD 1978-79 DO 2005-06.....	74

1. UVOD

Proučevanje imigrantov ni le zgodba o ljudeh, ki se selijo, ampak tudi o deželi, v katero se naselijo in kateri se prilagodijo. Za razumevanje načina življenja slovenskih imigrantov v Avstraliji se je potrebno najprej soočiti z časovnimi obdobji izseljevanja in imigracijsko politiko, ki jo je in jo vodi avstralska vlada. Migracije in z njo povezana integracija je dejstvo, ki velja globalno in za celotno zgodovinsko obdobje. Migracije so od časa odkritja Avstralije stalnica. Avstralija je multikulturna država, katero sestavljajo ljudje iz celega sveta. Domorodci¹ predstavljajo danes le približno dva odstotka celotne populacije² (internet 1). Število le-teh se je zmanjšalo od začetka naseljevanja Evropejcev zaradi nasilnega ravnanja nad njimi. Veliko so jih pobili ali pa so bili žrtve bolezni, ki jih je evropski človek prinesel s seboj (internet 2). Ostalih 98% avstralskega prebivalstva predstavlja imigrante. Majhen, vendar nezanimljiv delež je tudi Slovencev. Avstralski viri za leto 2001 navajajo 6.685 slovenskih državljanov v Avstraliji (internet 3). Število Slovencev, tistih s slovenskim in avstralskim državljanstvom je ocenjeno na 25.000 do 30.000 (Čebulj–Sajko 1992). Slovenci v Avstraliji predstavljajo dobro organizirano skupnost, ki je najbolj izrazita v Melbournu, Sydneyu, Canberri, Perthu in na Gold Coastu. Kako so se ti Slovenci prilagodili avstralskemu načinu življenja, je bilo zame glavno vprašanje, ko sem odhajala v Avstralijo. Analiziranje migracijske politike Avstralije skozi zgodovinska obdobja je ključno za ugotavljanje razmer slovenskih imigrantov. Pri analiziranju se bom opirala na Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenje (internet 6), v kateri je zapisano: »V vsaki državi se migracijska politika prepleta z vrsto drugih vprašanj, posebno tistih, ki se tičejo zaposlovanja in bivanja tujcev, njihovih pravic,

¹ Domorodci so tisti naseljenci Avstralije katerih predniki so Aborigini ali prebivalci Torres Strait otočja (internet 4). Aborigini so tisti domorodci, katerih korenine izvirajo iz celinskega dela Avstralije in otočji kot so Fraser Island, Tasmania, Palm Island, Mornington, Groote Eylandt, Bathurst in Mellville Island. Pogoji, da Avstralija prizna posameznika za aborigina so naslednji: sam se mora identificirati za Aborigina, biti mora potomec prvotno naseljenih Aboriginov in aboriginska skupnost v kateri živi, ga mora priznati. Dostopno na (internet 5).

² Leta 2006 je v Avstraliji, po podatkih Australian Bureau of Statistics, živelo 469.000 domorodcev, kar predstavlja približno 2% celotne avstralske populacije (internet 1).

medetničnih odnosov /.../«. V svoje diplomsko delo bom vključevala življenjske zgodbe imigrantov, saj pomenijo dragocen vir informacij pri opisovanju medgeneracijskih razlik med imigranti in njihovimi potomci. V končni fazi bom z diplomskim delom poskušala dobiti realno sliko življenja slovenskih imigrantov v Avstraliji.

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je razdeljeno na uvod in tri vsebinske dele. V uvodu najprej opredelim obravnavano temo in natančno definiram cilje, ki so zastavljeni v delu. Prvi del obsega analiziranje in razlaganje konceptov in pojmov, ki so povezani s slovenskimi imigranti. Integracija in integracijska politika sta ključna pojma pri obravnavi zastavljene teme, zato sta obravnavana že na samem začetku dela. Za lažje razumevanje procesa integracije priseljencev so definirani pojmi, ki so neposredno povezani s tem procesom. Vsekakor so to pojmi migracije, imigranti in emigranti. Za vsebino prvega dela lahko rečem, da je predpogoj za razumevanje drugega in tretjega dela, saj predstavlja teoretski okvir za nadaljnjo analizo. Z integracijo priseljencev od leta 1947 do današnjega časa se ukvarjam v drugem delu. Skozi zgodovino slovenskega izseljevanja je prikazan odnos Avstralcev do slovenskih imigrantov. V ta del je vključena še predstavitev dejavnikov, ki povzročajo, da se prebivalci selijo na druga, njim neznana ozemlja. V tem delu se navezujem na že znano strokovno literaturo s področja sociologije, etnologije in politologije. Pod tretjo in hkrati najboljšežnejšo točko predstavljam vključevanje slovenskih imigrantov v avstralsko družbo. Poglavje je razdeljeno na tri enakovredne dele. Prvi opisuje integracijo prve generacije slovenskih imigrantov, drugi integracijo druge in tretji integracijo tretje generacije imigrantov. Največ uporabnih informacij sem si pridobila neposredno pri slovenskih imigrantih, živečih v Avstraliji. Glede števila imigrantov predstavlja problem nepopolna statistika, ki zamegljuje resnična dejstva o Slovencih v Avstraliji.

2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN UPORABLJENE METODE

V prvem teoretičnem delu bom uporabila deskriptivno metodo za interpretacijo sekundarnih virov (knjige, članki, zborniki, referati in arhivski viri). Za opredelitev teoretičnih pojmov bom analizirala in primerjala že do sedaj znana dejstva iz slovenske in angleške literature. S sekundarno analizo statističnih uradnih podatkov bom predstavila delež neto migracij in strukturo priseljencev po državljanstvu v Avstraliji.

Vsebina drugega dela bo oblikovana na podlagi interpretacije sekundarnih virov. Za določitev vrste imigracijskih politik bom uporabila vire, pridobljene iz interneta v slovenskem in angleškem jeziku. Pri opisu dejavnikov, ki povzročajo migracije, se bom opirala na knjige in članke.

V tretjem delu bom sledila vprašanju, kako se Slovenci vključujejo v družbeno okolje Avstralije glede na tri priseljske generacije, pri čemer bom uporabljala kvalitativni metodi (vprašalnik in skupinska diskusija). K najbolj realnemu vpogledu v življenje imigrantov pripomore lastna udeležba v kombinaciji s pisnimi in ustnimi izpovedmi. Z vsakim poznanim pripadnikom prve ali druge generacije slovenskih izseljencev sem želela izpeljati intervju.

Zaupala sem jim, da gre za pripravo diplomskega dela. Prosila sem jih če mi lahko odgovorijo na vprašanja, ki sem jih pripravila. Opazila sem, da so bili odgovori precej neosebni in ne čustveni. Izražali so se drugače, z drugimi besedami, čutila sem samocenzuro pri njihovem govoru. Tako sem se odločila za skupinsko diskusijo. S povsem neformalnimi pogovori na temo izseljenstva sem pridobila podatke za diplomsko raziskavo. Poskušala sem se vživeti v njihovo okolje in razumeti mnenja, stališča in njihove občutke.

Dva meseca (od 19.11.2005 do 13.1.2006) sem preživela s slovenskimi družinami, ki so imigrirale v Avstralijo³. Vpogled v življenje slovenskih imigrantov mi je bil najprej omogočen pri družini G. Dom so si ustvarili v okrožju Greystanes v Sydneyu. Sogovornike sem našla tudi v Ferfieldu, v Sydneyskem predmestju, kjer živijo oče A, ter sinova D. in B. A se je v Avstralijo preselil leta 1989, čez deset let sta za njim prišla še sinova. Preselili so se iz Murske Sobote. Tudi družina J. iz Adelaide mi je nudila začasno bivanje. V Melbournu sem imela priložnost spoznati družino Z. Lastno opazovanje vsakdanjega življenja izseljencev in zbrani podatki, ki so mi jih nehote posredovali, so mi omogočili oblikovanje podobe o njihovi integraciji. S pomočjo sekundarnih virov sem posredovane podatke preverila in oblikovala zaključeno celoto.

³ Avstralija je najmanjši kontinent in šesta največja država na svetu. Avstralsko federacijo ali uradno *The Commonwealth of Australia* sestavlja šest zveznih držav: Western Australia, Victoria, South Australia, Queensland, New South Wales, Tasmanija in dva teritorija – Northern Territory in Territory of Canberra. Ustanovljena je bila z zakonom, ki ga je sprejel britanski parlament z zakonom leta 1901 (internet 7).

Cilj celotnega diplomskega dela je ugotoviti, kako poteka integracija priseljencev v avstralsko družbo glede na različne imigracijske politike, ki jih je in jih narekuje avstralska vlada, in glede na generacije priseljencev.

3. OPREDELITEV POJMOV

Preden se lotimo procesa integracije slovenskih priseljencev v avstralsko družbo je smiselno, da posvetimo nekaj vrstic obravnavi ključnih pojmov. V tem delu naloge se torej ukvarjamo z razumevanjem pojmov, za katere menimo, da so ključni za dobro razumevanje obravnavane problematike. Opozoriti želimo na večplastnost razumevanja pojmov, kar še posebej velja za pojem migracije. Cilj ni zagovarjanje enega od pristopov do obravnave pojma, ampak predstavitev le-teh.

3.1 INTEGRACIJA IN INTEGRACIJSKA POLITIKA

*»Moja nova dežela je čudežno dobra, hiša raznoterih obrazov, strpno mešanih ver in kultur. /.../ ozdravlja nam srca, ohlaja boleče spomine in odstranjuje nezaceljenih ran brazgotine. Z ljubeznijo nas jemlje pod krov vseh barv in omik /.../«
(Ivan Burnik Legiša)⁴.*

Pod pojmom integracija razumemo prilagajanje imigrantov kulturi imigrantske družbe s svojo kulturo, spreminjanje le-te in hkratno ohranjanje elementov svoje tradicionalne izvorne kulture. S takšnim pristopom dajejo imigranti svoj prispevek za skupno socialno življenje. Klinar (Klinar 1976) poudari, da gre v primeru integracijske politike za dvosmeren proces, saj gre za vzajemno vplivanje obeh kultur. Za uspešno integracijo je potrebno tako upoštevanje interesov in potreb imigrantov kot avtohtone družbe. Potrebna je prilagoditev s starani imigrantov in sprejemanje novega okolja na področju ekonomije, družbe, kulture, religije in politike (Klinar 1976: 139). Integracijska politika oziroma politika do priseljencev, se nanaša na ukrepe, ki jih zagotavljata država in družba z namenom, da se priseljencem zagotovijo ugodni pogoji za življenje. Spodbuja se integracija za namen, da postanejo le-ti člani družbe (internet 6). Uspeh takšne politike je

⁴ Pesem objavljena v pesniški zbirki *Zorenje duše* (internet 8).

odvisen predvsem od pripravljenosti priseljencev prilagoditi se novemu okolju in pripravljenosti avtohtone skupnosti, da sprejme priseljence in njihove družine.

Cilji integracijske politike so zasnovani na temeljnih načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in sodelovanja. Enakopravnost vključuje zagotavljanje enakih socialnih, ekonomskih in civilnih pravic tako za avtohtone prebivalce, kot za priseljence. Načelo svobode zagotavlja pravico do izražanja in ohranjanja kulturne identitete. Za celostno podobo integracije je potrebno še vzajemno sodelovanje, ki pripomore k procesu ustvarjanja skupne družbe (Ibid.). Za implementacijo integracijske politike država izvaja številne ukrepe, ki spodbujajo integracijo in preprečujejo diskriminacijo.

Državni zbor RS je 14. maja 1999 sprejel Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije (internet 6), v kateri jasno definira pojme, opredeli obseg in njihov namen. Integracijska politika oz. priseljska politika do prisotnih in bodočih priseljencev je del imigracijske politike, ki se deli na tri ločene, vendar med seboj povezane dele. V ReIPRS je zapisano, da se integracijska politika »nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, spodbujajo integracijo in omogočajo, da priseljenci postanejo odgovorni udeleženci družbenega razvoja«. Imigracijska politika obsega še priselitveno politiko v ožjem smislu, ki se nanaša na regulacijo priseljevanja. Obravnava postopke in pravila, ki tujcem dovoljujejo vstop, zagotavljajo zaposlitev in stalno naselitev. Azilska politika, ki obsega vstop, zaščito in obliko bivanja prosilcev in pridobitnikov azila pa predstavlja še tretji del imigracijske politike (Ibid.).

Avstralija je močno heterogena država, saj je večina njenih prebivalcev imigrantov. Etnične skupine se med seboj razlikujejo, in se tako različno integrirajo v avstralsko družbo. Integracijo slovenskih izseljencev v Avstraliji bomo predstavili s pomočjo zgodovinskih dejstev in pripovedi imigrantov.

3.2 MIGRACIJE⁵ IN MIGRACIJSKA POLITIKA

*»/.../ družina se porazgubi, raztepe po svetu, izgine kot glasba v prostoru. Ljudje se porazgubijo, raztepejo po svetu, izginejo kot svetloba, ko ugasneš luč /.../«
(Zupan Uroš)⁶.*

Pri opredelitvi pojma migracije ni mogoče najti soglasja. Različni avtorji različno opredeljujejo migracije, kar onemogoča, da bi podali eno in edino pravilno definicijo migracije. Migracija lahko v grobem pomeni selitev ljudi iz ene lokacije na drugo ali sezonsko selitev skupine živali iz ene regije v drugo. Informatiki uporabljajo pojem migracije, ko gre za sposobnost novejšje verzije programa, da razbere podatke starejše verzije (internet 9). Izraz migracija se uporablja tudi v fotografiji. Opisuje gibanje kislin med sosednjimi materiali, kot sta fotografija in papir, ki jo obdaja. Definicije so številne, vendar se bomo v diplomskem delu osredotočili izključno na človeške selitve. Eno izmed definicij je postavil P. Klinar. Navaja, da gre pri migracijah za »fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki pripelje do relativno trajne spremembe kraja bivanja – zapustitev bivališča v izvorni emigrantski družbi in pridobitev novega v imigrantski družbi« (Klinar, 1976: 17). Pojem migracija vključuje tako pojem emigracija kot imigracija. Emigracija predstavlja gibanje ljudi iz njihove izvorne družbe, odhajanje, izseljevanje, medtem ko imigracija pomeni prihod, preselitev, vselitev v imigrantsko družbo (Ibid.).

Človeške selitve⁷ niso odkritje sodobnega časa, ampak so se z njimi srečevali že v predkapitalističnih ureditvah. Z uvajanjem industrializacije in osvoboditvijo delovne sile se začne pojavljati posebna oblika migracij – **mednarodne migracije**. V današnjem pomenu so mišljene kot migracije zunaj državnih meja (glej Drnovšek 1993). Šlo naj bi za prestop meje in prehod iz ene družbe v drugo. To velja za določen čas ali za stalno (Klinar 1976:

⁵ Termin migracija uporabljam kot sopomenko terminoma selitev, preselitev (*Veliki slovar tujk* 2002. Ljubljana: Cankarjeva Založba d.d., 732).

⁶ (internet 3).

⁷ Namesto termina človeške selitve, uporabljam termin selitve ali migracije.

17). Liberalni kapitalizem je spodbujal migracijo, ki jo je pogojeval trg. Posamezniki so se selili neorganizirano glede na priložnost po boljšem socialnem in ekonomskem življenju. V primeru priselitve v državo govorimo o imigriranju, v primeru odselitve o emigriranju (Medved 1998: 11). V monopolnem kapitalizmu so začele imigrantske države izražati željo po delovni sili, kar je vplivalo na organiziranje migracijskih tokov. Nekatere družbe so zavirale, druge spodbujale prihod imigrantov. Vse bolj pa so enosmerne migracije nadomeščale dvosmerne (Klinar 1976: 32–35). Politika držav je bila usmerjena k pridobitvi imigrantov za delovno silo za obdobje dveh let. Potrebno je bilo pridobiti čim več kapitala v čim krajšem času. Za trajno naselitev priseljencev niso potrebovali, zato so številni reimigrirali. Zadnje obdobje organiziranih migracij je poimenovano **sodobne migracije**. Delimo jih na notranje in mednarodne. Naprej se delijo na začasne ali trajne. Omeniti velja še delitev na ekonomske, politične, organizirane – neorganizirane – ilegalne, konservativne – inovacijske migracije in beg možganov.

Zaključimo lahko, da pojem migracija ne pomeni le selitev ljudi, ampak se uporablja tudi na drugih področjih. Avtorji definicijo migracij pogojujejo s številnimi kriteriji. Namen diplomskega dela ni obravnavati vse vrste migracij in se spuščati v podrobne definicije le teh. Ukvarjala se bom samo z mednarodnimi migracijami, ki so vzrok za proces integracije priseljencev v novo okolje.

Migracijska politika določa okvirje za urejanje vseh pogledov migracij. Zajema področje notranjih selitev in mednarodnih selitev. Politika mednarodnih selitev se deli na politiko priseljevanja oz. imigracijsko politiko in politiko izseljevanja oz. emigracijsko politiko.

3.3 EMIGRANTI⁸ IN IMIGRANTI⁹

*»/.../ tle na Jeffrey ave smo pršli z vseh koncu sveta. V tisti prvi hiši so Malteži, zraven so Taljani in tan kjer sedi tist mož so pa Izraelci. In vsi si pomagamo med sabo /.../«
(Marija)¹⁰.*

⁸ Emigrant je sopomenka pojmu izseljenec, izseljenka (*Veliki slovar tujk* 2002. Ljubljana: Cankarjeva Založba d.d, 282).

⁹ Imigrant je sopomenka pojmom priseljenec, priseljenka (*Veliki slovar tujk* 2002. Ljubljana: Cankarjeva Založba d.d, 485). V diplomskem delu uporabljam pojem imigrant kot priseljenec v Avstraliji.

Pojma emigrant in imigrant bomo opredelili z vidika Avstralske države¹¹. Slovenski imigranti oz. slovenski priseljenci v Avstraliji so rojaki, ki imajo stalno bivališče v Avstraliji, istočasno pa nimajo niti slovenskega državljanstva, niti namena, da bi se za stalno preselili v domovino. Slovenski imigranti spadajo v kategorijo Slovencev po svetu, kamor spadajo poleg izseljencev še zdomci. Zdomci so rojaki, ki imajo slovensko državljanstvo, prijavljeno stalno bivališče v Republiki Sloveniji in namen, da se vrnejo živeti v domovino (internet 10).

Za opredelitev emigranta oz. izseljenca države uporabljajo različna merila. Običajno je definicija vezana na definicijo prebivališča oziroma prisotnosti v državi in zunaj nje ter časovno obdobje. Emigranti so izseljenci, ki ostanejo v državi dalj časa (več kot leto dni). Lahko se izselijo za stalno ali za določeno obdobje. To niso turisti, obiskovalci ali pripadniki skupin, ki se trajno gibljejo. Emigranti so ljudje, ki se znajdejo v drugem socialnem sistemu in drugi kulturi (internet 6).

Pojma emigrant in imigrant lahko uporabimo na konkretnem primeru Avstralije. Izhajamo iz že definiranih pojmov emigrant in imigrant, z vidika Avstralije. S pomočjo podatkov o razmerju med imigranti in emigranti¹², s katerimi razpolaga Avstralski statistični urad, in narodnostne strukture imigrantov bomo predstavili trend migracij v Avstraliji.

Največji delež neto migrantov je v državah New South Wales in Western Australia. Delež imigrantov je tu vse od leta 1984 do leta 2004 višji, kot je povprečni delež neto migracij za celotno Avstralijo v enakem obdobju. Te podatke lahko pripišemo dejstvu, da je celotna populacija avstralskega prebivalstva skoncentrirana v teh dveh zveznih državah. Delež

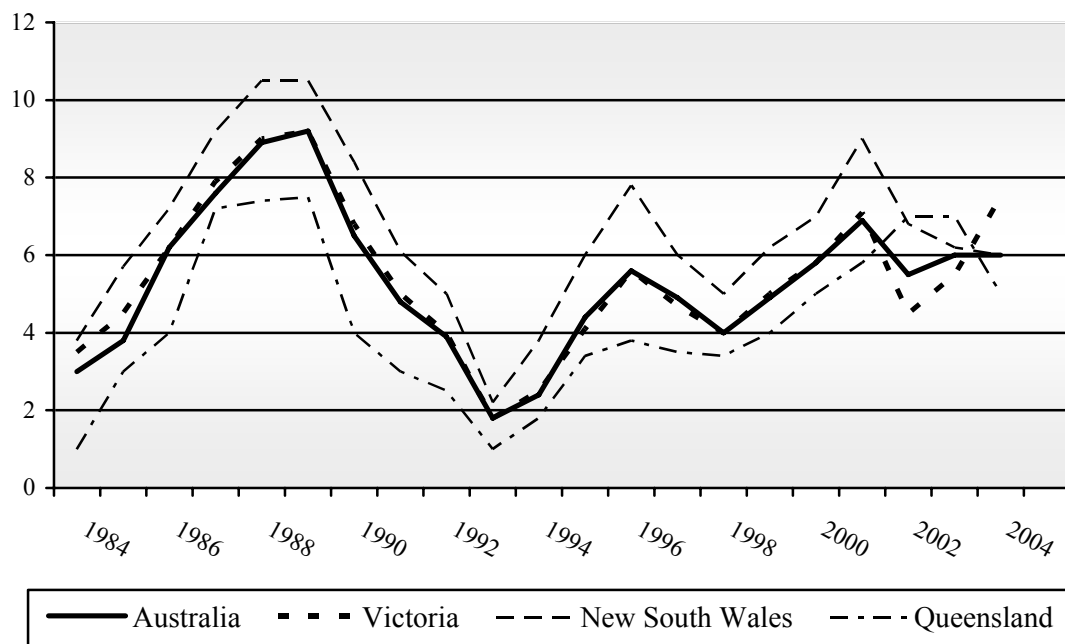
¹⁰ »/.../tu na Jeffrey ave smo prišli z vseh koncev sveta. V tisti prvi hiši so Maltežani, zraven so Italijani, in tam, kjer sedi tist mož, so pa Izraelci. Vsi si pomagamo med seboj /.../«. Marija je pripadnica prve generacije slovenskih izseljencev. Tako mi je v pogovoru predstavila svojo okolico v Sydneyu. Slovensko se pogovarja izključno v dialektu. Pravi, da pravilno slovensko ni nikoli znala (osebni pogovor December 2005).

¹¹ O imigrantih in emigrantih bomo pisali z vidika Avstralije. Slovenski priseljenci oz. imigranti v Avstraliji so se izselili iz Slovenije in imigrirali v Avstralijo.

¹² Neto migracija (na 1000 prebivalcev) je razlika med imigranti in emigranti v določeni državi. V Avstraliji neto migracija znaša 117.600 prebivalcev.

neto migracij v Viktoriji je podoben avstralskemu povprečju. Ta se spremeni le med letoma 2000 in 2001, kar gre pripisati novi ureditvi na področju migracij. Pri ostalih državah lahko potegnemo vzporednico s avstralskim povprečjem. Odstopanje je zaznati le v Queenslandu, kjer delež neto migracij med leti 2001 do 2003 narašča (slika 3.3.1).

Slika 3.3.1: Delež neto migracij (*) – Australia, Victoria, New South Wales, Queensland

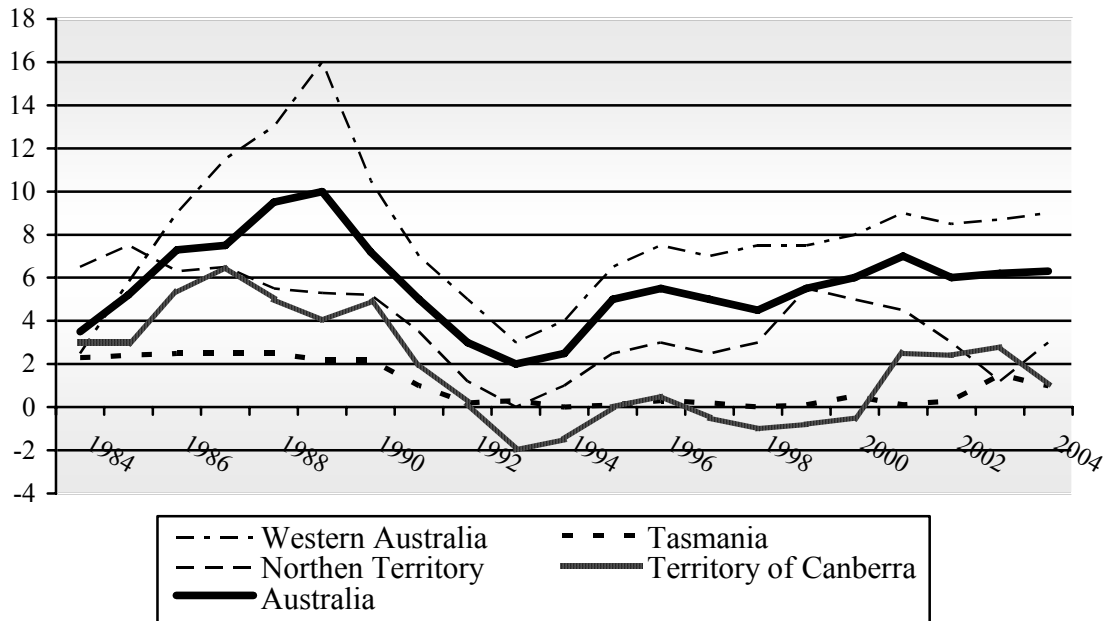
Vir: Migration, Australia¹³.

(*) Neto migracija na 1000 prebivalcev

Največ imigrantov je prišlo v Avstralijo po koncu druge svetovne vojne. Med njimi je bila ena tretjina emigrantov iz Velike Britanije in Irske (32.0%). Njim so po številu sledili Italijani (6.9%), Novozelandci (6.6%), Nemci (4.5%), Grki (3.9%), Jugoslovani (3.7%) in Vietnamci (3.0%). Podatki so zajeti v obdobju od leta 1949 do leta 2000. Za Republiko Jugoslavijo pa so bili zbrani podatki le do leta 1995.

¹³ Australian Bureau of Statistic (internet 11).

Slika 3.3.2: Delež neto migracije (*) – Western Australia, Northern territory, Tasmania, Territory of Canberra, Australia

Vir: Migration, Australia¹⁴.

(*) Neto migracija na 1000 prebivalcev

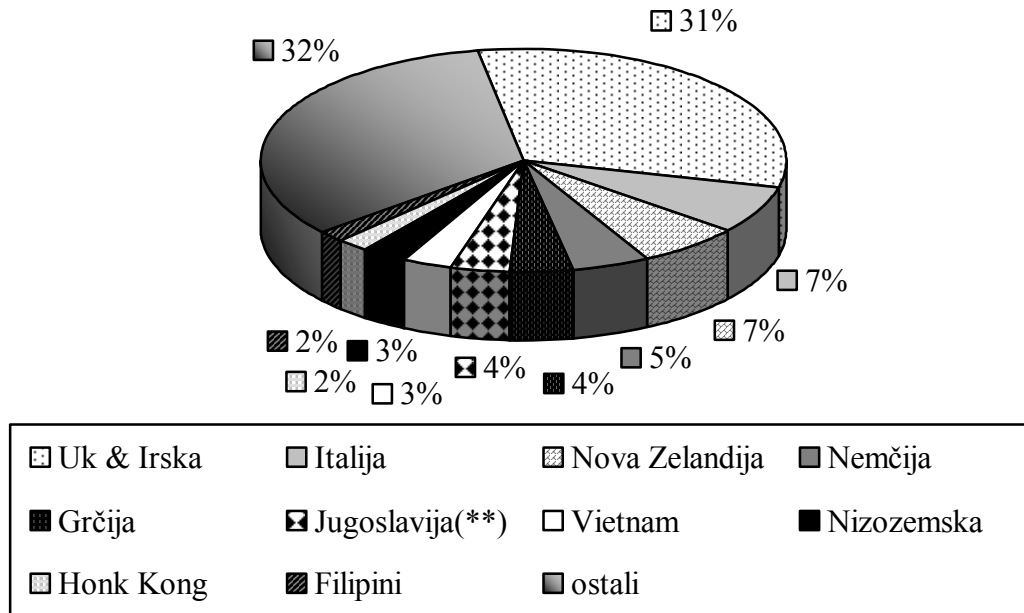
Od leta 1995 naprej je avstralska demografska statistika ABS vodila evidenco posebej za Slovenijo¹⁵. Od leta 1995 do leta 1998 je opaziti trend vsakoletnega naraščanja števila državljanov RS, ki živijo v Avstraliji. Od leta 1998 do leta 2000 se število državljanov RS v Avstraliji zmanjšuje. Po letu 2001 pa začne število ponovno naraščati. Lahko rečemo, da gre v obdobju od leta 1995 do leta 2006 v primerjavi z obdobjem po drugi svetovni vojni za majhno število slovenskih imigrantov v Avstraliji. V letu 2002 je v omenjenem obdobju v Avstralijo imigriralo najmanj ljudi – štirje. Kljub majhnemu številu slovenskih imigrantov, ki se je preselilo v Avstralijo v zadnjem desetletju ima Avstralija po podatkih

¹⁴ Australian Bureau of Statistic (internet 11).

¹⁵ Pred tem so bili Slovenci obravnavani kot Jugoslovani.

službe za odnose z javnostmi na Ministrstvu za notranje zadeve v Ljubljani 2.832 državljanov RS (Služba za odnose z javnostmi MNZ 2006)¹⁶.

Slika 3.3.3: Etnična struktura priseljencev v Avstraliji (*) – 2000

Vir: Immigration – Federation to Century's End¹⁷.

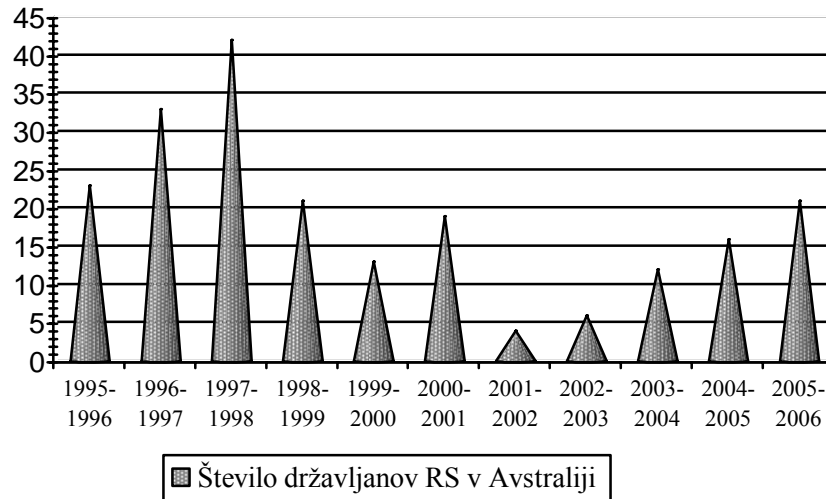
(*) Podatki so zbrani od leta 1946 do 2000.

(**) Podatki za Jugoslavijo so zbrani le do leta 1995.

Slika 3.3.4: Število državljanov Republike Slovenije v Avstraliji od leta 1995 do 2006

¹⁶ Na elektronski naslov gp.mnz@gov.si, sem poslala vprašanje o številu Slovencev v Avstraliji. Iz službe za odnose z javnostmi MNZ sem 8.11.2006 dobila želeni podatek, ki velja za november 2006.

¹⁷ Australian Government (internet 12).

Vir: Služba za odnose z javnostmi MNZ 2006.

Po podatkih statistike v delu *The People of Australia 2003*, naj bi v letu 2001 v Avstraliji živelo 6.685 državljanov Republike Slovenije in 14.189 potomcev slovenskih priseljencev (internet 3). Številke v slovenski literaturi so nekoliko drugačne. Enciklopedija Slovenije IV iz leta 1990 navaja, da je v Avstralijo imigriralo med 25.000 in 30.000 Slovencev. Po oceni Čebulj-Sajko (Čebulj-Sajko 1991: 77) živi v Avstraliji okoli 25.000 ljudi. Večje koncentracije so v New South Wales v Sydneyu in Wollongongu, kjer živi okoli 10.000 Slovencev. V Victoriji je največ naseljenih Slovencev v Melbournu in Geelongu. V južni Avstraliji živi v mestu Adelaide 2.500 Slovencev, v zahodnem delu države jih je največ v Perthu. Manjše število jih živi v drugih avstralskih mestih (Lukšič-Hacin 1995: 42–44).

3.4 MULTIKULTURALIZEM¹⁸

»/.../Avstralija predstavlja 150 različnih narodnosti, 200 različnih jezikov in več kot 70 različnih ver« (Mr Benjamin Chow)¹⁹.

¹⁸ Pojem multikulturalizma je po različnih avtorjih različno predstavljen. V grobem delimo pojem na štiri tipe: konzervativni oziroma korporativni, liberalni, levo-liberalni in klasični oziroma radikalni (glej Lukšič-Hacin 1999).

¹⁹ (internet 13).

Pomen pojma multikulturalizem se je skozi zgodovino spreminjal. Ohranitev etične identitete za manjšine je bil prvotni pomen, ki je v Avstralijo prišel iz Kanade (Ferfila 2003). Njegov pomen se navezuje na pomen pojma kulturni pluralizem, ki se je pojavil pred njim. V razpravah o multikulturalizmu se tako uporablja še pojme interkulturalizem in transkulturalizem. V multikulturni družbi prebivalstvo pripada različnim etničnim skupinam, saj je dotok imigrantov iz različnih držav.

V današnjem času se multikulturalizem razume kot ideologijo, ki podpira različnost. Opisuje družbo, »kjer ljudje iz raznovrstnih, kulturno in etično različnih kontekstov živijo v sosedstvu z neko stopnjo skupnih interakcij«. Nanaša se na različne vidike kulture²⁰ v posamezni družbi, vendar je poudarek na etični raznolikosti (Ferfila 2003: 80). Takšno razumevanje multikulturalizma bomo obravnavali v diplomskem delu.

Sociologi vidijo resen problem pri obsegu pojma multikulturalizma. Haralambos in Holborn (internet 14: 41) očitata multikulturalizmu, da zanemarja resnične probleme. Zanemarjal naj bi razmerje moči, ki vladajo med posameznimi skupinami in izpostavljal predvsem etične pogoje združevanja ljudi (Ibid: 41–81).

²⁰ Prihaja do dileme med termini kultura in družba. Oba pojma se uporabljata za vprašanje posameznika in njegove identitete.

4. VLADNE IMIGRACIJSKE POLITIKE – OD ASIMILACIJE DO MULTIKULTURALIZMA

Cilj tega poglavja ni politično in moralno vrednotiti imigracijsko politiko Avstralije, ampak pogledati, kako se je skozi zgodovino spreminjala. Hkrati nas zanima, kako so se priseljenci vključevali v družbo, glede na različne politike, ki jih je vodila avstralska vlada.

4.1 IZHODIŠČE IMIGRACIJSKIH POLITIK

Skozi zgodovino prihaja do različnih pristopov obravnavanja imigracijskih politik. V tem diplomskem delu bomo pristope razdelili na dva dela. V prvem delu bomo skozi zgodovino migracij prikazali kvaliteto življenja imigrantov v novem, avstralskem okolju. V ospredje bomo postavili posameznika, njegov odnos do družbe in odnos družbe do njega. Skozi celotno obravnavano zgodovino bomo preverjali stopnjo diskriminatornosti, ki ji je bil imigrant v Avstraliji izpostavljen. V drugem delu se bomo osredotočili na vprašanje učinkovitosti in funkcioniranja demokratičnega političnega sistema (internet 15).

4.2 OBDOBJE PRVIH MIGRACIJ V AVSTRALIJO IN »BELA AVSTRALSKA POLITIKA«

Imigranti se morajo vse od prihoda v novo okolje le-temu prilagajati. Gre za naraven in neizogiben proces, ki ga mora preživeti imigrant. Ni pa vse odvisno od njega. Najverjetneje igra pomembno vlogo tudi država s svojo migracijsko politiko, ki narekuje način in možnost prilagajanja priseljencev. V začetnem obdobju naseljevanja na avstralski kontinent ne moremo govoriti o kakršni koli imigracijski politiki. Šlo je za individualne primere naselitev brez dorečene politike. Imigracijska politika se začne oblikovati šele po drugi svetovni vojni. Od takrat, so se oblikovali **trije različni odnosi priseljske države do priseljencev**.

Imigranti so se začeli naseljevati v Avstralijo po letu 1788. V tem letu je Arthur Phillip, prvi avstralski guverner, vodil prvo floto enajstih ladji s kaznjenci v Port Jakson²¹. V naslednjih nekaj letih so postali transporti s kaznjenci še številčnejši in tako se je začela evropska kolonizacija Avstralije (Čebulj–Sajko 1992: 16). Prvotni naseljenci so bili kaznjenci štirih delov Velike Britanije – Škotske, Walesa, Irske in Anglije. Prihajali v Avstralijo kot presežek delovne sile. Njim so sledile še druge etnične skupine, med drugimi tudi Slovenci (Weiner 1995: 68). V času Avstro-Ogrski je veljal predpis izseljenskega patenta, po katerem je veljalo, da je izseljenec vsak, ki je zapustil domovino in odšel v tujino z namenom, da se ne vrne več. Izselitev je bila za Slovence dopustna, v kolikor so si pridobili dovoljenje deželne vlade za odpust iz državljanstva. V primeru nedopustne izselitve, so izseljencu zaplenili premoženje. Svobodno preseljevanje oseb in premoženja je prinesel šele ustavni zakon leta 1867. Od takrat naprej je lahko Slovence doma zadržala le vojaška obveznost (glej Valenčič 1990). V tem obdobju je bilo število imigrantov razmeroma majhno. Od leta 1850 pa se je zaradi odkritja zlata v Avstraliji število priseljencev močno povečalo. Zadnja flota s kaznjenci je pripeljala leta 1868 in tako je bilo skupno število kaznjencev v Avstraliji 168.000. Množično naseljevanje je po koncu gospodarske krize leta 1851 povzročila zlata mrzlica. V Novem Južnem Walesu so odkrili nahajališče zlata, kar je v Avstralijo pripeljalo poleg Britancev še Žide, Madžare, Poljake, Japonce, Američane in Kitajce. Imigranti so prvotnim prebivalcem predstavljali konkurenco pri delu in prebivališču, zato so prejeli zaničevalne vzdevke. Tudi Slovenci se temu niso izognili, poimenovali so jih *Slavs*. Težko je ugotoviti, kdo so bili prvi Slovenci, naseljeni v Avstraliji, saj so v zgodovinskih dokumentih identificirani kot prebivalci Avstro–Ogrske, Istre ali Karantanije. Prvi Slovenci, ki so se naselili na peti celini, so bili pomorščaki avstrijske mornarice. Po avstralskem viru²² naj bi bil eden izmed prvih John Degotardi, rojen v Ljubljani. V Sydney naj bi prišel leta 1853 in od takrat vodil uspešno tiskarno. Uredništvo slovenskega doma pa je leta 1909 za prvega slovenskega naseljenca razglasilo D. F. Petka (internet 16). Vsekakor je bilo težko najti Slovenca v poplavi

²¹ Port Jakson je današnji Sydney Harbour.

²² Povzeto po Borrie 1994.

britanskih priseljencev. Britanska imigracijska politika naseljevanja Avstralije je bila namreč asimilacijsko²³ usmerjena do nebritanskih imigrantov (Borrie 1994: 684–688).

V začetku leta 1901 je britanska kraljica Viktorija razglasila združitev kolonij v Avstralsko zvezo, ki je uradno postala del britanskega dominiona – *Commonwealth of Australia*. Razmere se niso spremenile tudi po ustanovitvi zveze, ko so Avstralci sami kreirali imigracijsko politiko. Sovraštvo do nebritanskih priseljencev se je stopnjevalo. Uveden je bil celo imigracijski restriktivni zakon (*The Immigration Restriction Act*), s katerim so omejili priseljevanje. Takšna omejitev ni zadostovala, izvajati so začeli »belo avstralsko politiko« (*White Australia policy*), s katero so izvajali tiho diskriminacijo Azijcev. Uvedli so jezikovne teste na podlagi katerih so lahko zavračali priseljence.

Prva svetovna vojna in neurejene razmere so začasno ustavile izseljevanje iz Evrope in tudi iz Slovenije. Ponovno se je nadaljevalo v dvajsetih letih tega stoletja. Razpadla je Avstro-Ogrska monarhija, nastala je Jugoslavija, slovensko etnično ozemlje se je priključilo k Italiji oziroma Avstriji. Ti dejavniki so pripomogli k vedno večjemu zanimanju za izseljevanje v Avstralijo. Najštevilčnejši so bili primorski Slovenci, saj je Italiji zavladal fašizem (Čebulj–Sajko 1992: 47). V letu 1924 so bile uvedene dodatne stroge restrikcije pri sprejemanju imigrantov, ki so veljale tudi za Jugoslovane. Avstralska vlada jim finančno ni pomagala pri potnih stroških, zato so se izseljevali predvsem tisti, ki se tam že imeli sorodnike ali prijatelje. Pogoj za priselitev je bilo štirideset funtov ali garantno pismo avstralskega sponzorja (Ibid.: 18–21).

4.3 ASIMILACIJSKA POLITIKA (1947 – 1966)

V nasprotju s posamezniki, ki so prihajali v Avstralijo do leta 1947, je čas po drugi svetovni vojni začetek množičnega imigriranja v Avstralijo (Borrie 1994: 687). Po letu 1945 je bila Avstralija gospodarsko uničena. Vizija vlade je bila oblikovati varno povojno Avstralijo in zgraditi perspektivno družbo z močno delovno silo. Problem je bil v pomanjkanju le-te, zato je vlada Commonwealth ustanovila oddelek za imigracije – *Federal Immigration Office* (danes *Department of Immigration and Multicultural Affairs* – DIMA). Predsedoval

²³ V tem primeru je asimilacija mišljena kot politika Avstralije do priseljencev, ki je trajala v obdobju od leta 1947 do 1966. Ne predstavlja sociološkega pojava oz. zadnje faze procesa prilagajanja imigrantov novemu okolju.

mu je Artur Calwell, povojni avstralski minister in zagovornik **asimilacijske politike**. Definiral je začetni imigracijski plan. Načrt za realizacijo cilja je bil objavljen 30. maja 1945. Populacija naj bi se zvišala za dva procenta letno – en procent naravnega prirastka in en procent imigrantov. V letu 1945 naj bi tako otok naselilo 70.000 emigrantov, večinoma Britancev²⁴. Velika Britanija ni imela več na voljo populacijskega potenciala za izselitev, zato je britanska vlada pozvala Avstralijo k naseljevanju iz nebritanskih držav. To je za Avstralce predstavljalo problem, saj so bili mnenja, da je le britansko prebivalstvo in prebivalstvo industrijskih držav severne Evrope usposobljeno za potrebe industrializacije in povojne ureditve Avstralije (Kubat 1993: 7).

Tako je bila Avstralija primorana sprejemati begunce opustošene Evrope in prostovoljne izseljence. Begunci so se zbirali v taboriščih²⁵, kjer so čakali, da jih IRO²⁶ odpravi na pot. Tri ovire, ki so se pojavile pri imigriranju, so bile: pomanjkanje denarja za plačilo transporta, premalo ladij in nezadostno število nastanitev. Leta 1947 je 23.314 izbranih²⁷ imigrantov prišlo v Avstralijo brezplačno (Borrie 1994: 684–688). Vlada jim je financirala celotne stroške poti. S tem so si zagotovili selekcioniranje imigrantov. Za begunce je Calwell uvedel dodatne kriterije za imigracijo, vendar se je temu uprla mednarodna begunska organizacija (IRO). Prvi med Nebritanci, ki so prišli v Avstralijo so bili Latvijci, Litvanci in Estonci. Kmalu so jim sledili še Nizozemci, Poljaki, Nemci, Grki, Madžari, Romuni, Bolgari in Jugoslovani. Priseljencev iz Azije in črncev niso sprejemali. Veljalo je prepričanje, da so primerni samo taki priseljenci, ki se bodo hitro asimilirali in se čez nekaj let ne bodo več ločili od Avstralcev (Ferfila 2003: 81).

V letu 1945 so se Slovenci soočili z novimi političnimi razmerami. Nova ideologija in enopartijski sistem sta povzročila izselitev kmečkega prebivalstva in beg številnih intelektualcev. Slovenski begunci so na pot čez ocean čakali v italijanskih, nemških in koroških taboriščih. Za imigriranje v Avstralijo so bile potrebne dodatne kvalifikacije in

²⁴ Razmerje Britanec : Nebritanec je 10:1.

²⁵ Največ jih je bilo v Nemčiji, Avstriji in Italiji.

²⁶ International Refugee Organization (Mednarodna begunska organizacija), ustanovljena 1947. leta.

²⁷ Avstralci za izbrane uporabljajo izraz »assisted migrants«. Ti so bili večinoma Britanci, ki so želeli imigrirat.

zdravniški pregledi, saj so zahtevali zdrave in močne fizične delavce. Leta 1947 sta v Avstralijo priplula Partizanka in Radnik, s številnimi slovenskimi imigranti (Čebulj–Sajko 1992: 24–53). Plovba je trajala trideset dni in prvi Slovenci so se izkrcali v Freemantlu. Od tam so jih prepeljali v zbirno taborišče Bonegilla, od koder so jih kasneje razporedili po manjših taboriščih in hostlih²⁸. Slovenski imigranti v tem obdobju so bili begunci ali nasprotniki komunističnega režima. Z liberalizacijo jugoslovanske komunistične vlade v začetku 60. let je val imigrantov popustil. Takrat je jugoslovanski režim priznal, da tudi socializem pozna pojav izseljevanja. Leta 1963 so uradno dovolili izseljevanje²⁹. Še vedno pa so se številni priseljevali zaradi dejstva, da je Avstralija država blaginje (Borrie 1994: 684–688).

4.4 POLITIKA INTEGRACIJE (1966–1972)

Čas po letu 1945 velja za obdobje asimilacijskega pristopa avstralske vlade do novih priseljencev. Od prišlekov so pričakovali, da bodo svojo identiteto spremenili v avstralsko in se tako odrekli svoji tradiciji. Ker pa stapljanje z avstralsko kulturo ni potekalo tako hitro, kot so načrtovali, je avstralska vlada leta 1966 prestopila mejo asimilacijskih pritiskov. Spremenili so politiko do neevropskih priseljencev in tako ukinili dosedanje pogoje za imigriranje neangleško govorečih etničnih skupin. Vsakega posameznika so začeli obravnavati glede na njegove zmožnosti in potrebe Avstralije. Vlada je ustanavljala migracijske urade v begunskih taboriščih in nekaterih glavnih mestih po Evropi, kjer so lahko imigranti pridobili informacije o Avstraliji (Čebulj–Sajko 1992: 27-31). Kriteriji za naselitev v Avstralijo so postali milejši. Za pridobitev avstralskega državljanstva je bilo potrebno čakati 5 let in ne več 15 (internet 3). Vsi ti ukrepi so pripeljali do **politike integracije**, kar je pomenilo »dvostopenjsko asimilacijo«. Avstralska vlada od priseljencev ni več pričakovala, da se bodo takoj asimilirali, ampak je to pričakovala po daljšem časovnem obdobju. Prvič se je torej zgodilo, da so poskušali tolerirati kulturno poreklo priseljencev (Čebulj–Sajko 2000: 51). Za neangleško govoreče imigrante je vlada pripravila tečaje angleščine, ter jih tako poskušala počasi vpeljati v avstralsko družbo.

²⁸ Za bivanje emigrantov so gradili centre imenovane hostli, kjer so prebivali predvsem neangleško govoreči emigranti (Čebulj–Sajko 1992: 26).

²⁹ Pred tem je prihajalo do ilegalnih prehodov meja (Lukšič Hacin 1995: 37).

Politika integracije je pomenila dolgoročno in boljše organizirano asimilacija (Ferfila 2003: 84).

4.5 POLITIKA MULTIKULTURALIZMA (OD 1972 DO DANES)

Calwellova asimilacijska politika se je s konceptom imigracijske politike zrušila. Z izvolitvijo Whitlamove vlade leta 1972 se je prvič pojavil multikulturalizem, kar je predstavljalo novost za laburistično migracijsko politiko³⁰. Na volitvah leta 1972 je Al Grassby³¹ postal novi minister za imigracijo špansko irskega rodu (internet 17). Kmalu je postal eden najuglednejših članov Whitlamove vlade, saj je bil zaslužen, da je multikulturalizem začel postopoma izpodrivati monokulturalizem. Al Grassby je zagovarjal tezo, da bi morala Avstralija postati »družina narodov«, multikulturalna družba. Izvedel je reforme na temo imigracije, emigracije, državljanstvo in pomoč Avstralcem z nebritansko govorečim poreklom. Prioriteta pri izvajanju reform (internet 18) je bila na sledečih področjih:

- Izobraževanje – zavzemal se je za pravico do študija v Avstraliji za tuje študente. Nudena naj bi jim bila tudi pravica do zaposlitve po končanem študiju. Novi izobraževalni centri, ustanovljeni v glavnih mestih držav, naj bi spodbujali k ohranitvi maternega jezika.
- Kultura – želel je odstraniti omejitve števila ne-angleško govorečih oddaj na radiu in televiziji.

³⁰ Pod vodstvom Calwella je temeljila na asimilacijskem konceptu monokulturalne avstralske države in identitete (Čebulj–Sajko 2000: 57).

³¹ Albert Haime Grassby (1926–2005) je bil minister za migracije v Whitlamovi laburistični vladi. Do 70. let sta bili samo dve politični stranki: liberalna in laburistična. Od sredine 70. let je nacionalna stranka prišla v koalicijo z liberalci. Grassby je promoviral multikulturalizem tudi z nošenjem oblek različnih barv. Predvsem barvne kravate so bile njegov zaščitni znak. Vsaka barva predstavlja drug narod. In mavrica barv predstavlja državo, v kateri živijo pripadniki različnih narodov v sožitju. Zaradi tega, so ga imenovali barvna figura (internet 17).

- Družina – zagovarjal je pravico staršev, katerih otroci so rojeni v Avstraliji, da ostanejo v državi. Ženske, ki so se priselile v Avstralijo naj se poslužujejo varovanja otrok na domu.
- Šport – v ekipah je bilo čutiti rasno diskriminacijo. Al Grassby se je zavzemal za izključitev rasne selekcije in pravično vključevanje različnih ras v športne ekipe.
- Pridobivanje državljanstva – postopki za pridobitev vize naj bodo nediskriminatorni. Želel je povečati število priseljencev, ki bodo imeli avstralsko državljanstvo (internet 19).

Njegove teze je dopolnjeval sociolog Jerzy Zubrzycki, katerega mnenje je bilo, da je obstoj kreativne družbe možen samo pod pogojem, da se Avstralcem in Neavstralcem zagotovi enake pravice za ohranjanje kulture (Čebulj–Sajko 2000: 58). Al Grassby je bil minister do volitev leta 1974, ko je izgubil sedež v vladi. Prevezel je vlogo komisarja za odnose v skupnosti³² v Nacionalni stranki Avstralije (internet 20). Konservativna koalicija Nacionalne³³ in Liberalne stranke je leta 2004 že četrto zapored dobila mandat za sestavo vlade, pod vodstvom Johna Howarda. Premier Howard je predsednik Mednarodne demokratske zveze, združbe konzervativnih strank. Pod tem vodstvom je pojem multikulturalizma pomenil več storitvenih dejavnosti in predvsem finančno pomoč pri ohranjanju kulturne dediščine in jezikov etničnih skupin. Imigracija je postala del avstralske nacionalne politike. Povezana je z zaposlovanjem, etničnimi odnosi, socialno politiko, človekovimi pravicami, diskriminacijo in mednarodno politiko. Začeli so ustanavljati posebne centre za pomoč imigrantom pri iskanju zaposlitve, stanovanja in učenju angleščine (internet 20). Multikulturalizem je dosegel svoje razsežnosti tudi v družbenem življenju. Na ulicah je videti reklamne panoje z azijskimi obrazi. Vse več je restavracij, kjer ponujajo azijsko, indijsko in italijansko hrano, kjer tudi delajo prebivalci teh dežel. V kinodvoranah se vrtijo tuji filmi. Televizijski program je prilagojen večim narodnostim. Vse to nakazuje, da je avstralska družba postala relativno strpna do drugačnih in drugih. Tako je Avstralcem prišla v podzavest ideja multikulturalizma.

³² Commissioner for community relation.

³³ Prvotno (do leta 1975) se je imenovala Nacionalno – deželna stranka (internet 21).

4.6 VRSTE IMIGRACIJSKIH POLITIK PO OECD³⁴

Migracije težijo k selektivnosti, pa naj bo to selekcija glede na sposobnosti in znanja ali na poreklo. Države različno obravnavajo imigrante in posledično uvajajo različno imigracijsko politiko. Razvite države, ki pripadajo Organizaciji za ekonomsko sodelovanje in razvoj – OECD, kamor spada tudi Avstralija, se delijo v tri skupine imigracijskih politik³⁵.

- Politike za reguliranje in kontroliranje priseljevanja

Priseljevanje v Avstralijo ureja Migracijski akt iz leta 1958 (*Migration Act*), ki uvaja smernice za reguliranje vstopa in bivanja v Avstraliji. Z omenjenim aktom so odpravili ocenjevanje na podlagi le jezikovnih testov, tako da je lahko Avstralski državlján sponzoriral prihod sorodnikov iz neevropskih držav. Uvedene so bile tudi kvote priseljevanja, ki so bile določene vsako leto posebej. Ker se dolgo to ni upoštevalo so leta 1966 spremenili politiko do neevropskih priseljencev. Vsakega posameznika so začeli obravnavati glede na njegove zmožnosti in potrebe Avstralije. Za pridobitev državljanstva je bilo sedaj potrebno čakati 5 let in ne več 15 (internet 3). Leta 1988 so s pomočjo CAAIP-a (*Committee to Advise Australia's Immigration Policies*) uvedli tri kategorije migrantov, ki veljajo še danes: *Skill*, *family* in *Humanitarian*. Vsako leto maja vlada določi število viz, ki jih bodo podelili v naslednjem letu. Ker ima Avstralija nediskriminacijsko imigracijsko politiko podelitev viz ni odvisna od spola, starosti ali religije, ampak se podeljuje po načelu delitve programa na dva dela: migracijski program (*migration program*) in humanitarni program (*humanitarian program*) (Ibid.). Migracijski akt zagotavlja tudi sankcije, ki nastopijo v primeru kršitve. Implementacijo Migracijskega akta

³⁴ **OECD** – Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Vključuje 30 držav članic, ki z manj kot petino svetovnega prebivalstva ustvari več kot štiri petine svetovnega proizvoda. Organizacije je bila ustanovljena leta 1960, kot naslednica leta 1948 ustanovljene Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC). Namen organizacije je širjenje politike, ki bo omogočila največjo možno gospodarsko rast, zaposlenost ter naraščajoč življenjski standard ljudi v državah članicah. Avstralija je postala članica OECD leta 1971 (internet 22). Avstralija je postala članica OECD leta 1971.

³⁵ Delitev članic OECD glede na imigracijsko politiko sem povzela po dr. Mileni Bevc. Raziskava na temo Migracijska politika in problem bega možganov je bila izvedena leta 2004 (internet 15).

pomaga izvajati DIMA. Eno izmed orodji, ki ga je uvedla za zaščito Avstralije pred nevarnimi in nezaželenimi prišleki, je tako imenovana *Movement alert list – MAL*. Računalniški program s podatki o potnikih, ki so bili v preteklosti in so še obsojeni kaznivega dejanja ter tistih, ki predstavljajo grožnjo državi, omogoča selekcijo pri vstopu. Po podatku avstralske vlade je listo MAL 1. junija 2006 zasedalo 450.000 ljudi. Dodaten pogoj za zagotavljanje varnosti je dejstvo, da mora vsakdo, ki ni Avstralec, pred vstopom v Avstralijo zaprositi za vizum ali *Electronic Travel Authority – ETA*³⁶ (internet 23). Vlogo je potrebno vložiti pri diplomatskem predstavništvu ali v elektronski obliki³⁷. S tako pridobljenim dokumentom se države zaščitijo pred nezaželenimi tujci. Dodatno varnost na meji in hkrati selekcijo prišlekov od januarja 2003 opravljajo s tako imenovanim APP sistemom – *Australia's Advance Passenger Processing*. To je najnaprednejša zračna in morska mejna kontrola. Sistem omogoča Oddelku za migracije in multikulturne zadeve, da analizira podatke o potnikih in letalske informacije skozi globalno mrežo, preden potniki priletijo na avstralsko letališče³⁸. S pomočjo tega sistema si pridobijo zagotovilo, da imajo vsi potniki pravico do vstopa v državo (internet 24). Hkrati je zagotovljena večja varnost na meji (internet 25). DIMA ima kot dodatno zaščito na letališčih z direktnimi linijami v Avstralijo postavljene uradnike, ki delujejo v tako imenovanih *Airline Liaison Offices (ALO)*. Ti so pri svojem delu povezani z letalsko družbo, potniki in prtljago. Njihova

³⁶ *Oddelek za imigracije in prebivalstvo* v Avstraliji pojasnjuje da je ETA enakovredna Vizumu. Potrdilo ETA posameznik pridobi preko interneta in pri tem ni potreben obisk diplomatskega predstavništva kot v primeru pridobitve vizuma. Na ta način lahko dovoljenje za vstop v Avstralijo pridobijo le prebivalci 14. držav.

³⁷ *Electronic visa system – eVisa*. Za razliko od evropskih držav, kjer je z vizumom dovoljeno bivanje treh mesecev, avstralski organi dovoljujejo bivanje v državi do dvanajst mesecev. Dovoljenje za pridobitev eVise za Avstralijo ima 9 držav, med njimi tudi Slovenija. Kljub uvedbi sistema ETA, želi Avstralija ohraniti eViso. Razlogi so treh vrst: pri treh državah se je povečala stopnja primerov bivanja po izteku vizuma; tri države nimajo sistema, ki omogoča spletno razlikovanje med potnimi listi in pri šestih državah je pogosta uporaba lažnih dokazil (internet 27).

³⁸ Uvedba sistema APP za vse potnike je bil odziv na dogodek 11. septembra 2001. Zakonodaja v Avstraliji zahteva, da letalska družba za potrebe APP, od potnikov, ki letijo v Avstralijo, pridobi ime in priimek potnika, spol, državljanstvo, številko dokumenta, potek veljavnosti dokumenta, država v kateri je potnik zavarovan.

naloga je pomoč na letališču pri pregledu prtljage in dokumentov. Cilj je preprečevanje nepravilnosti in neželenih vstopov v državo (internet 26).

Vse omenjene kontrole pri vstopu v državo resda zagotavljajo varnost priseljencev, vendar se tu postavlja vprašanje pretiranega nadzora nad posameznikom. Zaradi občutka prevelikih pristojnosti organov, se med potniki pojavlja občutek strahu in nestrpnost.

- **Politika integracije priseljencev**

Takšna politika ocenjuje raven integracije priseljencev. Način in stopnjo integracije je možno členiti na časovno obdobje in v skladu s tem na prvo, drugo in tretjo generacijo izseljencev. V točki 5.1. poskušamo definirati potek integracije glede na tri generacije priseljencev. Kot dejavnike, ki vplivajo na način in stopnjo integracije, uporabljamo ekonomsko stanje, zaposlitev, stanovanje, vlogo Cerkev, kulturo, jezik in izobraževanje. Vključevanje je širok pojem, ki obsega številne družbene odnose, zato je tudi ocenjevanje težavno.

- **Migracije in mednarodno sodelovanje pri pospeševanju gospodarskega razvoja**

Cilj je zmanjšati željo po odseljevanju v tistih državah, v katerih je visok emigracijski potencial. Odseljevanje je povezano predvsem z gospodarskim razvojem, političnimi organizacijami in človekovimi pravicami. Avstralska vlada poroča, da je razlog za odselitev v Avstraliji rojenih ljudi predvsem ekonomski. Število emigrantov v Avstraliji v zadnjih letih narašča (glej priloga C) (internet 15).

4.7 KRITIKE, NAMENJENE IMIGRACIJSKI POLITIKI AVSTRALIJE

Do leta 1970 je bila avstralska imigracijska politika predmet številnih kritik. Do konca 2. svetovne vojne je bilo 90% imigrantov iz Velike Britanije. Po letu 1970 so prevladali imigranti iz Severne in Vzhodne Evrope, katerim so sledili azijsko–pacifiški imigranti (internet 3). Prvotni naseljenci so močno občutili povečanje števila priseljencev. Izrinili so jih v notranjost Avstralije, sami pa so se naselili na najbolj ugodnih območjih države. Zaznati je bilo strah, da bodo emigranti zasedli delovna mesta, ki pripadajo prvotnim naseljencem Avstralije. Domorodci se namreč niso mogli zaščititi kot organizirana celota pred množico imigrantov, saj njihova družba temelji na družinskih celicah. Kljub zakonu, ki ga je izdala Velika Britanija ob začetku kolonizacije Avstralije, v katerem naj bi se

zagotovile pravice aboriginom, so jih naseljevali v rezervate in misijone. Tako so jih lahko imeli lažje pod nadzorom. Avstralska vlada je izkoriščala Aborigine med drugo svetovno vojno kot enakopravno vojaško silo. Po koncu vojne, pa je bila enakopravnost med belimi vojaki in Aborigini pozabljena. Slednji namreč niso bili nikoli deležni zahvale in časti s strani države (internet 28). Vse avstralske države so v začetku 20. stol. sprejele segregacijski zakon, s katerim so domorodcem omejili pravico do dela in lastnine. Šele konec 60. leta so dobili svojo zakonodajo in si s tem zagotovili nekaj pravic (Ferfila 2003).

5. DEJAVNIKI, KI POVZROČAJO MIGRACIJE

*»Razlike med ljudmi, ki se selijo in med vzroki za selitev ležijo v srcih migrantov«
(Thomas Sowell)³⁹.*

Vzroki in motivi migracij so različni. Skozi čas se vzrok in destinacija naselitve zelo spreminjajo. Cena migracije pa je vedno visoka. Ne gre le za visoko ceno prevoza, iskanja službe in stanovanja. Tu so vključeni še soočanje z novimi gospodarskimi in družbenimi razmerami v tuji deželi (Sowell 1996). Najpogostejši vzroki za selitev so ekonomski, politični, družinski in osebni. Ti vzroki se med seboj prepletajo, zato jih je težko obravnavati povsem ločeno. Vsakega izmed omenjenih dejavnikov, ki povzročajo migracije bomo obravnavali splošno in na konkretnem primeru Slovenskih imigrantov.

5.1 EKONOMSKI IN DEMOGRAFSKI VZROKI

Bogate družbe so bile deležne hitrega razvoja gospodarstva in tehnologije, zato je bilo povpraševanje po delovni sili večje od ponudbe. S tem je bila ponujena možnost imigrantom, da vstopijo v državo in se zaposlijo. V začetku so se množično priseljevali nekvalificirani delavci, bivši kmetje, nižje ali srednje izobraženi. Pozneje pa tudi kvalificirani industrijski delavci in strokovnjaki. Privlačil jih je dober življenjski standard, možnost zaposlitve in višji dohodki. Klinar v delu Mednarodne migracije (Klinar 1976: 27–29) poudarja, da »svetovni migracijski politiki ni dominiralo reševanje ekonomskih problemov nerazvitih emigrantskih družb, temveč zadovoljevanje potreb po delovni sili razvitih kapitalističnih družb«. Države poskušajo z večjo delovno silo pospešiti ekonomski razvoj in povečati dobiček. Ekonomski vzroki so velikokrat povezani z izboljšanjem socialnega statusa posameznika ali celih družin. Imigranti bi radi izobrazili svoje otroke, si zagotovili socialno varnost in ustrezno kulturno okolje (Ibid.). Prva generacija slovenskih imigrantov si ni mogla zagotoviti visoke izobrazbe in kapitala v Avstraliji. Šele njihovi

³⁹ Sowell 1996.

otroci, ki pripadajo drugi generaciji, predstavljajo profesionalen intelektualni potencial (internet 29).

Za drugi, največji val Slovencev v obdobju 1950 do 1960 je značilno, da se je priselil na peti kontinent večinoma zaradi slabih družbenih in ekonomskih razmer. Ob njihovem odhodu se je uveljavil termin »začasno delo v tujini«, ki naj bi se uporabljal za imigrante, ki so odšli na začasno delo v tujino in se bodo vrnil v domovino. Cilj je bil večji zaslužek in s tem pomoč družini. Izselska država je pričakovala od svojih emigrantov, da bodo presežek vrednosti, ki si ga pridobijo v tujini, vlagali v domači napredek (Lukšič Hacin 1995: 39). Denar naj bi nekaj let pošiljali v Slovenijo in se nato vrnil. Dejstvo pa je, da je bil odstotek remigrantov v resnici zelo majhen⁴⁰ (Klinar 1976: 255).

5.2 POLITIČNI IN VOJAŠKI VZROKI

Politične razmere v državi se spreminjajo. Menjajo se politični voditelji in z njimi režimi. V primeru nasilne spremembe politične oblasti ali zunanje vojaške intervencije, lahko pride do preganjanja, omejitve človekovih pravic in svoboščin. V kolikor se državljani čutijo ogrožane, je njihova želja zapustiti državo in imigrirati tja, kjer bodo deležni političnih svoboščin in tolerance (glej Klinar 1976).

Prvi val Slovencev, ki so v Avstralijo prišli v obdobju 1947 do 1960, so bili politični imigranti. Prisiljeni so bili zapustiti svoje domove. Izgnani od okupatorja med drugo svetovno vojno ali od poveljnih oblasti so se številni zatekli v Avstralijo.

5.3 OSEBNI IN DRUŽINSKI VZROKI

Osebni vzroki so številni in izhajajo iz posameznikovega življenja. Največkrat razmere v družini privedejo do odločitve za selitev iz izvirnega okolja. Le-ta lahko spodbuja ali zavira migracijo. Motiv za izselitev v tem primeru ni ekonomski, čeprav so priseljenci v novem okolju delovno aktivni. Razlogi za selitev so lahko naslednji:

⁴⁰ Po normativih bi se moralo npr. leta 1970 vrniti 65.000 migrantov. Vrnilo pa se jih je le 20.000. Doba prebivanja Slovencev v Avstraliji je bila daljša od pričakovanega (Klinar 1976: 255).

- Poroka slovenskega državljana oz. državljanke z osebo v Avstraliji, nakar sledi selitev v Avstralijo.
- Selitev celotne družine zaradi drugih razlogov za selitev enega od družinskih članov.
- Združitve družine, ko so se v Avstralijo po krajšem ali daljšem obdobju bivanja enega od članov za njim preselili še ostali družinski člani (internet 30). Iz številnih družin so se najprej izselili moški. Njim so sledile žene, zaročenke, hčere in sestre. Takšne selitve spadajo v sklop »verižnih migracij« (Čebulj–Sajko 1999: 97).

5.4 VZROKI, KI SO VPLIVALI NA IMIGRIRANJE SLOVENCEV V AVSTRALIJO

»/.../odhajali so ljudje, ki so želeli večji kos kruha in boljše življenje. In ravno iskanje boljšega življenja je pravica vsakega. Če ga ne najde doma, ima vso pravico, da ga poišče drugje«

(Drnovšek Marjan)⁴¹.

Čas prve svetovne vojne in obdobja med obema vojnama je prinesel Slovencem težke čase. Lakota, pomanjkanje in strah pred novimi oblastmi so silili k odseljevanju. Številni Primorci so se izseljevali izključno zaradi političnega razloga, zaradi strahu pred fašizmom (internet 31).

Slovenci so se v obdobju med leti 1950–60 izseljevali zaradi ekonomskih in gospodarskih razmer doma. Industrializacija je povzročila razslojevanje kmetov. Ti so se selili v mesta, vendar za vse ni bilo dovolj delovnih mest. Z željo po delu in zaslužku so tako imigrirali številni Slovenci. Razlog je bil tudi slab socialni položaj delavcev z osnovnošolsko izobrazbo (Čebulj–Sajko 1992: 58). Po letu 1960 se je začelo »verižno migriranje«. Prva generacija slovenskih izseljencev je v Avstraliji že dosegla materialno samostojnost, tako da so si lahko privoščili povabiti k sebi sorodnike. V večini primerov so jim plačali potne stroške in tako so se le-ti pri njih nastanili za stalno. V Avstralijo so odhajali tudi

⁴¹ Drnovšek 1993.

avanturisti in začasni delavci. Ti so morali, tako kot begunci do leta 1947, v zamenjavo za potne stroške neprekinjeno bivati v Avstraliji dve leti (Ibid.: 71–75). V sedemdesetih letih se je izseljevanje umirilo zaradi ugodnejših družbenih razmer doma. Domača politika je temeljila na čim manjšem zaposlovanju prebivalstva v tujini. Razlog, zakaj so se nekateri izselili v Avstralijo v tem obdobju, je mogoče iskati v želji po boljšem zaslužku, kar uvrščamo v ekonomski razlog za izselitev (Ibid.).

Vzrokov in motivov za odselitev je veliko. Dejstvo pa je, da je odvisno predvsem od posameznika, kako dojema vplive iz okolja, ki naj bi bili vzroki za izselitev. Med posamezniki prihaja do subjektivnih vrednotenj dejavnikov izseljevanja (Hacin–Lukšič 1995: 52–53). O tem sem se tudi prepričala v pogovorih s slovenskimi imigranti v Avstraliji. Sogovornik F., mi je pripovedoval o svojem odhodu:

Iz Logje smo šli 14. septembra 1947. Vsa družina, razen brata, ki je ostal doma. Leta 1947 smo prišli pod Jugoslavijo. Politični sistem in težko življenje nas je prisililo, da zapustimo Logje. Šli smo v Italijo, v Prosnid⁴² in od tam v Napoli. Tam smo skor deset mesecev preživeli v taborišču, potem pa smo prišli v Avstralijo. Z veliko ladjo smo šli. Upali smo na boljše življenje, kjer bomo imeli dovolj hrane in bomo svobodni /.../.

F. se je z družino odločil za selitev izključno iz političnih in ekonomskih razlogov. Želja po boljšem življenju jih je vodila v imigracijo. M., prav tako izseljenka prve generacije, pa se je za selitev odločila iz osebnih razlogov. Na vprašanje, zakaj se je izselila, odgovarja:

/.../ nikoli nisem razmišljala, da bi se odselila. Ko sem se enkrat poročila, to je blo leta 1947, sva se z možem odločila, da bo šel on za neki cajta v tujino. Saj veš, ni bilo denarja, hrane, težko je bilo. Nisva pa vedela kam. Tako je nanoslo, da je pristal v Avstraliji. Po dobrem letu, mi je pisal, da ima službo, da si je kupil majhno hišo in naj se preselim k njemu. In tako sem tudi jaz šla /.../.

⁴² Prossenico.

Po pogovorih s slovenskimi imigranti ugotavljam, da le-teh ne morem umestiti v kategorijo ekonomskih, političnih in drugih izseljencev. Splet vseh okoliščin in dejavnikov privede posameznike in družine do odločitev o izselitvi.

6. PRILAGAJANJE IMIGRANTOV NOVEMU DRUŽBENEMU OKOLJU

Različni so bili vzroki, zakaj so posamezniki odšli v tujino. Vsem pa je bilo skupno to, da je bila izselitev in priselitev neizprosna. Vsi so se morali v novem družbenem okolju soočiti z novimi razmerami. Migracija ni le preselitev doma v novo okolje. Migracija lahko traja nekaj mesecev, nekaj let ali nekaj generacij. Je proces, ki traja in je proces, odvisen od posameznika ter politike priseljske države.

Prilagajanje priseljencev poteka v določenih fazah, ki pa jih vsak avtor definira po svoje. V diplomskem delu bomo proces prilagajanja povzeli po Klinarju⁴³ (glej Klinar 1976), saj edini opredeli, da so faze prilagajanja dejanski procesi, do katerih prihaja v življenju emigrantov⁴⁴.

Prvo, začetno fazo Klinar imenuje prilagoditev ali **akomodacija**. Priseljenc se v tem obdobju prilagodi površinsko ali na zunaj. Imigranti se minimalno prilagodijo domačinom, kar prepreči, da bi prihajalo do konfliktov in sovražnosti. Obstajajo pa napetost in prikriti potencialni konflikti. Aktivnosti imigrantov in domačinov ohranjajo stabilnost sistema, kljub različnim interesom (Klinar 1976: 137). Akomodacija vodi do hitrih in zavestnih sprememb, ter olajša asimilacijo, če ji le–ta sledi⁴⁵ (Lukšič–Hacin 1995:74).

⁴³ Poleg P. Klinarja sta analizirala proces prilagajanja še R. Park in M. Gordon. Milton Gordon v Klinar 1976 deli asimilacijo na naslednje stopnje: akulturacija – najnižja stopnja asimilacije; strukturalna asimilacija – imigranti stopijo v organizacije, institucije na ravni primarnih odnosov; amalgamacija – sklepanje zakonskih zvez med imigranti in domačini; identifikacijska asimilacija – imigranti se identificirajo z domačini; odsotnost predsodkov; odsotnost diskriminacije; državljanska asimilacija. R. Park deli asimilacijske procese na več stopenj: akulturacija, ki je najnižja stopnja asimilacije; strukturalna asimilacija; višje stopnje asimilacije kot so identifikacijska in državljanska asimilacija, amalgamacija in popolna asimilacija (Lukšič–Hacin 1995: 69–82).

⁴⁴ Faze prilagajanja po M. Gordon so zgolj spremenljivke idealno-tipskega modela (Lukšič–Hacin 1995: 74).

⁴⁵ Ni nujno, da akomodaciji sledi asimilacija.

Takemu obdobju navadno sledi prevzemanje značilnosti novega okolja, kar spada v drugo, tako imenovano fazo **adaptacije – integracije**. Klinar (Klinar 1976) navaja, da je mogoče oba procesa obravnavati hkrati. Razlika je samo v tem, da je adaptacija družbene enote del imigracije širše družbene tvorbe, znotraj katere se ta enota pojavlja (Klinar 1976: 138). Adaptacija je proces intenzivnejšega medsebojnega prilagajanja. Imigranti se seznanijo z novim socialnim okoljem, kjer dobijo avtentične informacije, storitve, dobrine. Zanje je to novost. Sprejemati začnejo nove vloge tako v šoli, na delovne mestu, ekonomskem in kulturnem področju. Pri tem so večkrat njihove tradicionalne potrebe nezadovoljene (Ibid.).

Zadnja faza je **popolna prilagoditev** ali **asimilacija**, ko se imigrant popolnoma spoji z novim okoljem (Malačič 2003: 156–157). Asimilacija je prevzemanje ravnanja, mišljenja, vrednotenja, kulture in načina življenja imigrantske družbe, brez neposrednega zavedanja svojega ravnanja (Klinar 1976: 141). Takšen proces je v praksi obojestranski. Gre za vzajemno vplivanje obeh kultur. Tako kot imigranti prevzemajo nov način življenja od domačinov, tako tudi domačini prevzemajo kulturo imigrantske družbe. Popolna asimilacija se pojavi takrat, ko se imigranti ne počutijo več tujci in jih domačini ne štejejo več za tujce (Ibid.: 142). Asimilacija ni pravilo medsebojnih stikov. Številne imigrantske manjšine se ne asimilirajo, četudi so v neposrednem stiku z drugo kulturo. Razloge bi lahko iskali v različnih kulturnih in ekonomskih strukturah. Klinar deli asimilacijo na dve stopnji: akulturacijo ali kulturno asimilacija, ki je začetna stopnja in na višje stopnje asimilacije (strukturalna, identifikacijska, amalgamacijska, državljanska). Razliko med omenjenima stopnjama je težko določiti, tako da kot ključni kriterij lahko izpostavimo le intenzivnost⁴⁶ (Lukšič–Hacin 1995: 75–77).

Pridobitev državljanstva, kot zadnja stopnja asimilacije, se lahko uporablja samo pri drugi ali naslednji generaciji izseljencev. Ti so rojeni v tujini, prevzamejo življenjske vzorce domačinov, vendar so brez državljanstva. V takšnih primerih je pridobitev državljanstva lahko zadnja stopnja procesa prilagoditve. Tega ne moremo reči za prvo generacijo

⁴⁶ Problem je v merjenju intenzivnosti norm, vrednot in stališč. Ni dovolj dobre metodologije, ki bi merila intenzivnost, tako da je tudi določitev mej med stopnjami asimilacij nemogoča (glej Lukšič–Hacin 1999).

priseljencev, ki so si najprej pridobili državljanstvo in se šele nato postopno vključili v novo okolje (glej Lukšič–Hacin 1999).

6.1 INTEGRACIJE PRVE, DRUGE IN TRETJE GENERACIJE SLOVENCEV V AVSTRALSKO DRUŽBO

Pri proučevanju integracije Slovencev v Avstraliji se ne moremo osredotočiti samo na eno generacijo izseljencev. Analizirati moramo dve oz. tri generacije, da lahko prikažemo trend prilagajanja Slovencev novi družbi. Prva generacija je predstavljala preizkus, kako bodo Avstralci sprejeli Slovence in kako se bodo le-ti prilagodili novemu okolju. Druga in tretja generacija pa sta pomembni prav zaradi dejstva, da je njihov način življenja in vključevanja v novo družbo predvsem posledica načina življenja njihovih staršev.

6.1.1 KDO SE ČUTI SLOVENCA

»Kako to misliš, če sem še zmerom Sloven'c? sigurno da sem, saj sem se tam rodil. Ma ne Sloven'c, Primor'c sem«

(Franc M.)

Niso vsem priseljencem dane enake okoliščine za ohranjanje slovenskosti⁴⁷. Prva generacija izseljencev prav gotovo čuti najmočnejšo pripadnost Sloveniji. Prav vsi avstralski Slovenci, s katerimi smo se pogovarjali, so mi zatrdili, da so Slovenci, četudi živijo daleč od doma.

Drugače pa je z drugo generacijo izseljencev. Otroci priseljencev, rojeni v Avstraliji, so po narodnosti Avstralci. In to tudi jasno povedo. Včasih smo dobili občutek, da je vprašanje, zastavljeno njim o pripadnosti, popolnoma nesmiselno. Ti otroci, sedaj že odrasli posamezniki, so pač Avstralci in ne razmišljajo, da bi bili lahko tudi Slovenci. Odnos do narodnosti je drugačen pri tistih otrocih, ki so se rodili v Sloveniji in so se s starši preselili v Avstralijo. D. je eden izmed takih otrok. Popolnoma je prilagojen avstralskemu okolju,

⁴⁷ S tem mislim na ohranjanje kulture, jezika, običajev, vedenjskih vzorcev..ipd.

vendar zase pravi, da je Prekmurec. Kljub popolni asimilaciji ima občutek pripadnosti slovenskemu narodu. In prav govorjena slovenska beseda v njihovi družini, pa čeprav to ni knjižna slovenščina, je pogoj za ohranjanje stika s Slovenijo. Torej v primeru, da sta starša ponosna Slovenca in govorita z otroki slovenski jezik, se družita s slovenskimi družinami, je zelo verjetno, da bo tudi otrok čutil pripadnost slovenski kulturi. Primeri, da se ohrani občutek pripadnosti Sloveniji, so še naslednji:

- Če družina le začasno živi v tujini in se namerava vrniti domov, se trudijo ohraniti svojo kulturo. Tudi otroci govorijo slovensko, saj se zavedajo, da je to njihov materin jezik.
- Če družina obiskuje domovino, pridejo otroci v stik z domačim okoljem in začnejo čutiti pripadnost narodu.
- Če je matična država zainteresirana za izseljenske manjšine, to pripomore k zavedanju in ponosu družin. Zaradi občutka podpore se ohrani domovinska kultura tudi pri otrocih.

Ni mogoče šablonsko določiti, kdo se čuti Slovenca in kdo ne. S pogovori z izseljenci smo prišli do ugotovitve, da si posameznik ustvari in občuti pripadnost določenemu narodu na podlagi različnih dejstev in po lastni presoji.

Za otroke tretje in četrte generacije je ohranjanje kulture staršev veliko težje. Njihova domovina je Avstralija. Ne čutijo potrebe po druženju z otroki, katerih starši so Slovenci. Imajo svojo, avstralsko družbo, igrajo se v avstralskih vrtcih, učijo se v avstralskih šolah avstralski jezik, čutijo se Avstralce. Slovensko ne govorijo, razumejo le nekaj besed. Opazili pa smo zanimanje za obisk krajev, kjer so se rodili njihovi stari starši.

6.1.2 SOCIALIZACIJA⁴⁸

Socializacija je proces, v katerem posameznik sprejema kulturne vzorce, družbene vrednote in postane del družbe (glej Tavzes 2002). Gre za posameznikov družbeni razvoj in izoblikovanje njegove identitete. Svoje rojstno okolje posameznik čuti kot dano, kot

⁴⁸ Avtorji različno uporabljajo poimenovanje tega procesa. Sociologi so ga poimenovali socializacija, antropologi inkulturacija (Žigon 1998: 23).

nekaj kar se bo z njim spreminjalo. Človeku je ob rojstvu dana možnost, da postane del družbe, kulturno bitje. To ni samoumeven proces. Šele okolje vsili posamezniku določen način življenja. Izoblikujejo se vrednote, ideje, norme, stališča, ipd. V teoriji avtorji večinoma ločijo socializacijo na primarno in sekundarno⁴⁹.

Primarna socializacija se začne že ob rojstvu. Postopoma se posameznik začne zavedati samega sebe, telesa in okolja, v katerem se nahaja. Oblikuje si lastno identiteto in pridobi vrednote, kulturo, vzorce vedenja od svoje družine ali vrstnikov. Vrednote, pridobljene v primarni socializaciji, so najpomembnejše, saj se z njimi posameznik najprej sreča in zato mu ostanejo v podzavesti (Klinar 1985: 30–47).

Procesi sekundarne socializacije naj bi sledili procesu primarne socializacije. Nastopi takrat, ko se posameznik sreča s širšim okoljem. Dejavniki sekundarne socializacije so poleg šole, družbenih skupini, medijev lahko še cerkev in društva. Tu se prilagoditev na nove razmere še ne konča. Človek se mora neprestano dodatno socializirati in se prilagajati na novo nastale situacije. V primeru, da se odrasel posameznik pojavi v novem okolju z drugačno kulturo, je primoran svoje ravnanje prilagoditi temu okolju. Tak proces se imenuje resocializacija⁵⁰ (Žigon 1998: 23).

6.1.3 POLITIČNA SOCIALIZACIJA

Politična socializacija je del socializacijskega procesa, ki lahko poteka formalno ali povsem neformalno. Gre za proces, v katerem posameznik pridobiva politično kulturo. Usklajuje se s politično vsebino družbe, seznanja se s političnimi vsebinami in vrednotami ter opredeljuje svoja stališča do politike. Sprejemanje političnih kulture lahko poteka že v vrtcu, šoli, družini in pri druženju z vrstniki. Že majhni otroci se srečujejo s političnimi simboli, oblikujejo odnos do politične oblasti, soočijo se s pojmi države in naroda. Priseljenec se mora prilagoditi novim normam priseljske kulture, mora se resocializirati in v končni fazi sprejeti nove politične norme (Žigon 1998: 18 in 24).

⁴⁹ V homogenih in malo diferenciranih kulturah z nespremenljivim načinom življenja se socializacija lahko zaključi že s primarno socializacijo in se sekundarna socializacija sploh ne pojavi (Lukšič–Hacin 1999: 63).

⁵⁰ Resocializacija – novna socializacija, ponovna vključitev v družbo (Tavzes 2002: 995).

6.2 PRVA GENERACIJA SLOVENSКИH IZSELJENCEV

*»/.../ Ostal sem bogat, ker sem negoval korenine, ki so rasle globoko, da je skelelo od bolečine, ko je klilo, raslo in zorelo to potomstvo naše njive«
(Košak Peter)⁵¹.*

V to kategorijo spadajo posamezniki, ki so rojeni v matični domovini in živijo v tujini. V matični domovini naj bi preživeli primarno socializacijo in vsaj začeli s sekundarno socializacijo (Žigon 1998: 97).

Različni ljudje so se izseljevali, a vsem je bilo skupno, da so se vselili v povsem neznanu, tuje okolje. Prvi stik in hkrati prva zaznava je bilo okolje. Mnogim so bile neskončne ravnine, puščave in velika mesta neznanka. Vse, kar je bilo različno od njihovega izvirnega okolja, je bilo nesprejemljivo. Okolje je tako postalo izhodišče za nadaljnji odnos do družbe, ljudi in kulture. Zaznavanje novih vtisov in proces prilagajanja novemu okolju pripelje do tako imenovanega kulturnega šoka (Lukšič–Hacin 1995). To je stanje zmede in zbežanosti. Priseljenci se v novi kulturi, z neznanim jezikom, novimi pravili in drugačno kulturo počutijo izgubljene. V številnih primerih prihaja do marginalizacije, nostalgije, prekomernega uživanja hrane, alkoholizma, samomorov ali deloholizma (Lukšič–Hacin 1995: 110). Cilj jim je ohraniti svojo tradicijo, zato se upirajo asimilaciji.

Številni med njimi so se vrnilo celo nazaj, od koder so prišli. Ni pa bil prihod v Avstralijo za vse tako pesimističen. V *Migration Museum Adelaide*⁵² sem našla kratko izpoved priseljenca, ki prvi stik z Avstralijo opisuje kot nekaj najlepšega.

*I never saw such a clear sky. It was difficult to believe that sky could be so beautiful. And when I saw the sun straight away I felt much better. I said, oh, this must be a happy country and it is. We are very glad. We never regretted that we didn't go to America or somewhere else*⁵³

⁵¹ Peter Košak, leta 1943 rojen v Mariboru. V Avstralijo se je preselil leta 1964. Leta 1982 je v samozaložbi izdal knjižico pesmi pod naslovom Iskanje. Njegove pesmi so objavljene v slovenskih literarnih revijah in v Svobodnih razgovorih SALUKA (internet 32).

⁵² Migration Museum, 82 Kintore Avenue, Adelaide.

⁵³ Nikoli nisem videl tako čistega neba. Težko je bilo verjeti, da je nebo lahko tako lepo. In ko sem videl pred sabo sonce, sem se počutil še bolje. Rekel sem si, to mora biti srečna dežela, in res je. Zelo smo zadovoljni in nikoli nismo obžalovali, da nismo šli v Ameriko ali kam drugam (Walter Kitch).

(Copy of the diary of Walter Kitch).

6.2.1 EKONOMSKI PROBLEMI

Denar je vedno problem pri imigrantih. In tudi pri Slovencih je bilo tako. Mnogi so se izselili zaradi slabega finančnega položaja. Prihod in začetek življenja v imigrantski državi je bil tako vedno zaznamovan s pomanjkanjem denarja. Šele zaposlitev in mesečna plača sta prinesla imigrantom dostojno življenje. Ob priselitvi v Avstralijo so morali Slovenci, ki so se selili do leta 1960, podpisati pogodbo, da bodo odslužili brezplačen prevoz na kontinent z dveletnim delom. Po zaposlitvi so začeli odplačevati tudi stanarino in hrano v kampih in hostlih (glej Čebulj–Sajko 1992).

6.2.2 STANOVANJE IN ZAPOSILITEV

Ob prihodu v Avstralijo so Slovence naselili v kampe in hostle kot so Villawood, Cabramatta, Bunnerong, St. Marys, Greta, Fairy Meadow, itd. Za prvotno naseljene slovenske družine je bilo značilno ločevanje. Moške so naselili v kampe blizu delovnega mesta, ženske z otroki pa v lagerje. Stanovanja niso bila primerna za bivanje. Kovinske barake brez strešne izolacije so dopustile, da je bilo podnevi zelo vroče in ponoči zelo mrzlo. Četudi so si nekateri hoteli poiskati svoje stanovanje, to ni bilo mogoče zaradi diskriminatornega odnosa domačinov. Avstralska vlada je bila mnenja, da je potrebno potrpljenje tako s strani Avstralije kot s strani imigrantov. Število stanovanj ni zadostovalo za vse imigrantske družine. Ker pa je bilo beguncev res veliko, so se vseeno odločili za sprejem v državo in jim nudili začasna bivališča (Čebulj–Sajko 2000: 25–45).

Ljudje so si le s težavo našli službo. Moški so se večinoma zaposlovali kot nekvalificirani delavci v gradbeništvu, rudarstvu in železarstvu. Opravljali so težaška dela. Številne je avstralska vlada zaposlila za gradnjo hidroenergetskega sistema Snowy Mountains⁵⁴. Nekateri izmed njih so z vlaki prepeljali od Sydneya do severa Queenslanda, kjer so se nahajale plantaže sladkornega trsa. Opravljali so težaška dela v neznosni vročini. Na

⁵⁴ Snowy mountains hydro–electronic scheme. To je bila gradnja ogromne mreže hidrocentral oziroma vodovodnih napeljav, jezov in prekopov, ki je trajala od leta 1949 do 1974.

deloviščih izven mest, kot so nasadi sladkornega trsa in rudniki je bilo čutiti manj diskriminacije, saj so bile delavci večinoma imigranti. Ženske so bile služkinje (Čebulj–Sajko 2000: 25–45). S trdim delom in skromnim življenjem so si prislužili nekaj denarja, da so si lahko priskrbeli depozit za hišo ali stanovanje. Številni so se začasno naselili v stare hiše v vzhodnem predelu Sydneya. V 60. letih so začeli prodajati stare hiše. Kupili so si zemljo na zapadnih predelih in si tam ustvarili dom.

Z leti so si tudi Slovenci pridobili boljše plačane službe. Nekaj izmed njih je danes podjetnikov, uglednih uslužbencev, politikov in umetnikov. Pohvalno je dejstvo, da je bil prvi avstralski senator ne anglosaškega rodu prav Slovenec Miloš Lajovic (internet 33).

6.2.3 CERKEV IN KULTURA

Ohraniti lastno kulturo v kulturno tujem okolju ni bilo nikoli lahko. Malo številčnost slovenskega naroda ne sme biti vzrok, da se pozabi slovenstvo. Za ohranjanje slovenske identitete skrbijo društva, organizirane skupnosti, cerkev in matična domovina. Izdajanje časopisov in knjig, radijski programi, zbori in folklorne skupine ohranjajo ljubezen do slovenstva (internet 34).

Slovenijo so zapuščali ljudje, ki so v domačem okolju oblikovali versko skupnost, prejemali zakramente in na različen način sodelovali s Cerkvijo. Obvestila o imigrantih v Avstraliji, ki so jih prinašali duhovniki, so vzbujali neodobravanje. Cerkev je zagovarjala pravico ljudi do selitve. Če si želi posameznik zagotoviti boljše pogoje za življenje, naj jih poišče kjerkoli. Zavedali so se, da odhajanja v tujino ni mogoče ustaviti. Iz verskih središč⁵⁵ v Avstraliji so duhovniki odhajali v kraje, kjer so imeli bogoslužna srečanja za rojake. Pošiljali so duhovnike, ki so poznali kulturo in jezik Slovencev (Trebše–Šolta 2001). Leta 1951 so cerkveno življenje prevzeli slovenski frančiškani. Ustanovili so pastoralna središča Sydney, Melbourne in Adelaide⁵⁶. Njihova naloga med rojaki je bila podeljevanje zakonov in skrb za evangelizacijo. Cerkveni voditelji v Avstraliji so poleg verske vzgoje pomagali tudi pri obveščanju rojakov o imigrantih in pri vključevanju le-teh

⁵⁵ Cerkev v Avstraliji ne omogoča ustanavljanje narodnih župnij. Delovala so samo verska središča (Trebše–Šolta 2001: 137).

⁵⁶ Rojake, ki živijo v bolj oddaljenih krajih, obiskujejo občasno (Trebše–Šolta 2001: 137).

v novo okolje. S pomočjo tiska so zbirali mnenja in informacije o izseljevanju. Bili so založniki verskega tiska, tako da so Slovenci že leta 1952 dobili svojo informativno revijo *Misli za versko in kulturno življenje*⁵⁷, ki je izšla v Melbournu (Čebulj–Sajko 2000: 25–45). Revija je praviloma izhajala mesečno v 1.600 izvodih. Prejemajo jo naročniki po vsej Avstraliji in Slovenci v domovini ter po svetu. Od začetka leta 2007 *Misli* ne izhajajo več mesečno, ampak vsak drugi mesec⁵⁸.

Številni Slovenci so se udeleževali na kulturnem področju in prispevali gradivo in članke za časopise v slovenskem jeziku. Pohvaliti je potrebno tudi dela slovenskih avtorjev v angleščini. Takšna dela lahko razumemo kot posameznikovo doživljanje Avstralije kot nove domovine. S tem mnenjem se strinja Pavla Gruden, ki je poleg objav v slovenščini in angleščini, izdala tudi pesniško zbirko *Snubljenje duha*⁵⁹. V svojih delih predstavlja izkustvo, da Avstralija ni le tuja dežela, ampak tudi srečna dežela. Edina slovenska avtorica, ki ji je uspela objava v avstralskih multikulturnih revijah, je Danijela Hliš. Svoje pesmi, v katerih sprejema Avstralijo kot svojo domovino, je objavila celo v srednješolskem berilu na avstralskih državnih šolah. Zmožnost umetniškega ustvarjanja Slovencev v angleškem jeziku je lep dokaz, da obstaja integracija Slovencev v avstralski družbi (glej Kolar 2001). Znan je tudi avstralsko slovenski informativni mesečnik *Glas Slovenije*, ki je izhajal od leta 1993 do leta 2003.

V mestih Sydney, Melbourne, Adelaide, Brisbane, Canberra, Perth, Geelong, Wollongong so organizirana slovenska društva, ki imajo večinoma tudi lastne narodne domove. Slovenski dom včasih pomeni zatočišče pred asimilacijskimi vplivi, saj se tam srečujejo večinoma Slovenci. Družba Neslovencev ni zaželeno, saj komunikacija v tem primeru ne poteka več v slovenskem jeziku, ampak izključno v angleškem⁶⁰.

⁵⁷ Informativna revija za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji. Ustanovljena leta 1952. Izdajajo slovenski frančiškani v Avstraliji.

⁵⁸ (internet 35).

⁵⁹ Zbirko je leta 1994 izdala Slovenska izseljenska matica.

⁶⁰ V slovenskem domu Adelaide, sem se decembra 2005 udeležila Miklavževanja. Pripravili so nam večerjo in za mizo sem sedela s svojo prijateljico T. iz Ljubljane, bratom starega očeta F., sosedom iz moje rojstne vasi Logje in njegovo ženo Litvanko S. Pogovor je potekal izključno v slovenščini. Pridružil se nam je moški, po rodu Slovenec, poročen z Italijanko. Spregovoril je v italijanskem jeziku. Presenetilo me je, da smo kar naenkrat vsi govorili v italijanskem jeziku. Neverjetno, da celo v slovenskem društvu, kjer se borijo

Iz pogovorov s slovenskimi izseljenci sem ugotovila, da jim zahajanje v klube, udeleževanje slovenskih piknikov in branje slovenskih časopisov pomeni pomembno vez s Slovenijo. F. iz Adelaide se je izgovarjal, da do Slovenije ne čuti veliko in da je Avstralija njegova dežela. Vseeno se je ob sobotah ob 19. uri v Slovenskem klubu Adelaide⁶¹ redno sestajal s svojimi slovenskimi prijatelji. F. se je zavestno odločil, da Slovenije ne pogaša, vendar so ga čustva in dejanja prevečkrat izdala, da bi verjela njegovim besedam. Tudi M. iz Sydneya redno obiskuje slovenski klub. Enkrat mesečno se udeležuje tudi piknikov s slovenskimi znanci.

Avstralska vlada je tolerantna do ohranjanja etične identitete Slovencev in drugih narodov, vse dokler spoštujejo politična pravila, ki jih narekuje vlada. To se nanaša na zasebno in javno življenje. Takšen odnos, kot ga imajo domačini do dela, do žensk, športa in izobraževanja pričakujejo tudi od priseljencev. Drugačnost se dopušča, zato je tudi ohranitev etične identitete mogoča. Še posebno tisti imigranti, ki so bili v prvih letih življenja vključeni v primarno in delno sekundarno socializacijo v slovenskem okolju, svojo narodnostno identiteto v Avstraliji lahko ohranijo.

6.2.4 JEZIK IN IZOBRAŽEVANJE

Jezik je bila prva ovira, s katero so se srečali Slovenci ob prihodu v Avstralijo. Pričakovali so, da se bodo v kratkem naučili angleščine, nihče pa za to ni res skrbel (Ferfila 2003: 83). To je bila za Slovence težka in stresna naloga. Z angleškim jezikom so se najprej srečali pri iskanju stanovanja in zaposlitve. Mnogi izmed priseljencev, med drugimi tudi moj sogovornik iz Sydneya L., mi je pripovedoval, kako naivno je verjel prodajalcem nepremičnin. Zanesel se je na poštenost prodajalca in sklenil pogodbo o nakupu zemljišča na obrobju mesta. Tam si je nameraval sezidati majhno hišo zase. Na njegovo začudenje pa

za ohranjanje slovenskega jezika, tako lahko pozabimo slovenski jezik. Naj po tem še ugibam, zakaj se slovenski jezik težko ohrani?

⁶¹ V Južni Avstraliji, ustanovljen leta 1957. Leta 1971 so postavili prenovljen klub s pokritim baliniščem (Kolar 2001: 270).

je z vlakom do kupljenega zemljišča namesto eno uro potreboval šest ur. Njegova tako težko zaslužena zemlja je ležala na samotnem območju, kilometre daleč od Sydneya.

Prva generacija izseljencev se v družini pogovarja izključno slovensko. Imajo pozitiven odnos do materinega jezika in se tako tudi lažje izražajo⁶². Vendar je uporaba angleškega jezika nujna za integracijo. Govorjenje in branje angleščine jim ne predstavlja problemov, kar pa ne moremo reči za pismenost.

Izobrazba imigrantov ob prihodu v Avstralijo ni bila pomembna. Vsi so postali fizični delavci. Je pa vplivala na učenje angleškega jezika, saj so tisti z višjo izobrazbo hitreje napredovali. Obvladanje angleščine je bilo bistveno za hitrejše vključevanje v avstralsko družbo in s tem manjša potreba po vrnitvi v domovino. Zagotovili so si hitrejše napredovanje na delovnem mestu.

V obdobju, ko se je začela uveljavljati imigracijska politika, imenovana multikulturalizem, so se začeli odnosi do imigrantov in izobraževanja spreminjati. Niso več zahtevali, naj prišleki pozabijo na svojo kulturo. Dovolili so jim, da lahko ohranijo svojo tradicijo in se hkrati vključujejo v novo okolje. Vlada je organizirala tečaje angleškega jezika, vendar so bili le-ti slabo obiskani. Potekali so v večernih urah, po delu. Za dodatno učenje jezika so organizirali še dopisne šole. Šolski sistem je bil preoblikovan tako, da nudi dodatno pomoč učencem iz imigrantskih družin (internet 36).

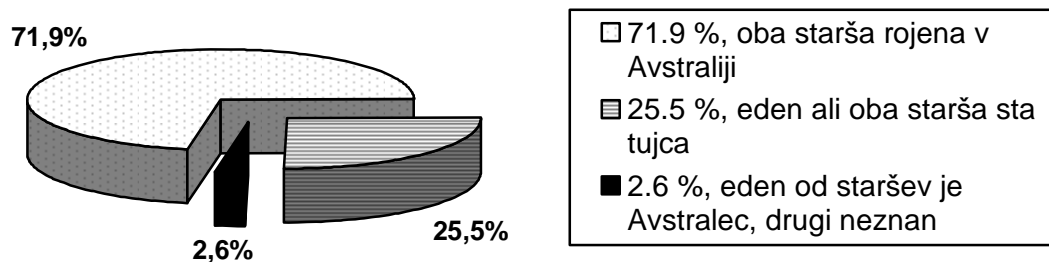
6.3 DRUGA GENERACIJA SLOVENSkih IZSELJENCEV

Status druge generacije imigrantov je pripisan, podedovan. Imigranti niso zato, ker bi sami želeli, ampak ker so otroci vsaj enega od staršev, katerega izvor je tuj. Rojeni so bodisi v imigrantski ali emigrantski družbi, pod pogojem, da se je socializacija pričela v imigrantskem, novem okolju. Zlatko Škrabiš (glej Škrabiš 1996) navaja, da je v svoji študiji, ki je obsegala 30 pripadnikov druge generacije slovenskih izseljencev, 90 odstotkov izmed njih navedlo Avstralijo kot kraj rojstva. Torej bi lahko rekli, da se je večina druge generacije slovenskih izseljencev rodila v Avstraliji. Vse manj pa je takih, ki

⁶² Slovenka M. me je ob pogovoru o poroki in ljubezni podučila, naj se nikoli ne poročim s človekom, ki ne govori slovensko. Kajti v tujem jeziku ne moreš nikoli dovolj dobro izraziti globokih čustev.

se v Avstralijo preselijo. V teoriji velja, da je trenutno druga generacija imigrantov stara do 45 let⁶³.

Slika 6.3.1: Rojstni kraj staršev v Avstraliji rojenih otrok – 2001

Vir: ABS Australian Demographic Statistics⁶⁴

Raziskave kažejo, da ima 25,5% v Avstraliji rojenih ljudi vsaj enega starša, ki je rojen v tujini. Od teh je 43% takih, katerih starša sta oba rojena v tujini. 35% od teh je oče rojen v tujini, 22% mati. 71,9% otrok je takih, katerih oba starša sta rojena v tujini. 2,6% je takih, katerih eden od staršev je rojen Avstrelac, za drugega pa ni podatkov.

6.3.1 DELITEV DRUGE GENERACIJE IMIGRANTOV

Klinar (Klinar 1985) razlikuje med drugo generacijo imigrantov rojenih v emigrantski družbi in tistimi, ki so rojeni v imigrantski družbi.

Rojeni v emigrantski družbi doživljajo primarno socializacijo v izvornem okolju. Ta proces se pretrga, ko posameznik vstopi v imigrantsko družbo in se začne sekundarna socializacija. Le-ta poteka v predšolskih in šolskih ustanovah. Več časa kot poteka primarna socializacija v emigrantski družbi, bolj vpliva pri nadaljnjem razvoju posameznika. Sekundarna socializacija praviloma tem otrokom ne povzroča težav, zlahka

⁶³ Klinar navaja, da je bila leta 1985 starost druge generacije imigrantov do 20 let (glej Klinar 1985).

⁶⁴ (internet 37).

se naučijo tujega jezika in se tako hitreje vključijo v družbo. Otroci, rojeni v emigrantski družbi, so zaznamovani s kulturo staršev.

Drugo skupino migrantov, ki so rojeni v imigrantski družbi, ločimo na tiste, ki imajo stike z izvorno družbo staršev in tiste, ki takšnih stikov nimajo. Oboji doživljajo primarno in sekundarno socializacijo v novi družbi. Začne se prepletati kultura izvornega okolja staršev s kulturo imigrantske družbe (Klinar 1985: 30–47).

Slovenske družine, ki so z otroki živele v Avstraliji, so se na eni strani soočale z diskriminacijo, na drugi z zagovarjanjem multikulturalizma. Nobena od dveh opcij ni bila realna. Otroci priseljencev so živeli v okviru družine s slovensko tradicijo, drugi so se asimilirali. Cilj otrok, torej druge generacija priseljencev, je vključevanje v novo okolje in druženje z vrstniki domačini. Takšno vedenje družina lahko smatra kot zavračanje in odtujitev od izvorne tradicije. V nasprotnem primeru se lahko otrok čuti izključenega iz novega socialnega okolja. Številni otroci čutijo diskriminatoren odnos sovrstnikov, zato si želijo enakopravnosti. Tako v šoli kot na uradih se ponekod čuti nezaželenost priseljencev (glej Verlič Christens 2002).

Avstralska družba poskuša otroke imigrantov asimilacijsko socializirati, da bodo postali enaki večini članov te družbe. Zato je tudi politični in šolski sistem zasnovan po principu vzgojiti otroke priseljencev tako, da bodo imeli pozitiven odnos do drugih narodov.

6.3.2 JEZIK

Družina ima pri otrokovem učenju in rabi jezika primarno vlogo. V družinah, kjer sta oba starša Slovenca, se pogovarjata izključno v slovenskem jeziku. Otrok takšno govorico prevzema in jo prenaša na zunanje okolje. Problem nastane, ko se pri srečanju z vrstniki zave, da je njegov jezik drugačen. Sam se počuti drugačnega in izločenega iz družbe. Hitro se nauči dominantnega jezika in postane del družbe. Vse bolj pa čuti odpor do materinega jezika.

Velikokrat je znanje slovenskega jezika pri drugi generaciji omejeno le še na govorno rabo. Pisana beseda se le stežka ohranja. Prva generacija priseljencev se v družini pogovarja slovensko. Tudi pri drugi generaciji poteka pogovor še vedno v slovenščini, vendar se uporabljajo tudi angleške besede. Začne se uporabljati neka nova mešanica angleščine in slovenščine. S svojimi sovrstniki ali mlajšimi, ki prav tako pripadajo drugi generaciji

izseljencev, se posamezniki pogovarjajo predvsem v angleškem jeziku. Večina ocenjuje, da odlično ali dobro govori, piše in bere v angleščini. Le tisti, ki živijo večinoma v izseljenski skupnosti imajo probleme z uporabo angleškega jezika (Lukšič–Hacin 1995: 131 in 132).

6.3.3 UČENJE SLOVENSKEGA JEZIKA V AVSTRALIJI

»Nas zanima sodobnost in prihodnost. Treba je ohranjati živ slovenski jezik in kulturo ter povečati povezave med državama »

(Sandi Čeferin)⁶⁵.

Avstralska Slovenka, Aleksandra Čeferin Vadnjal, ki je morala ob koncu 2. svetovne vojne zapustiti dom, je v največji meri zaslužna za uveljavitev slovenskega jezika v šolah. Kot profesorica angleškega in nemškega jezika je bila zaposlena na Monash gimnaziji, kjer ji je Stanko Zemljak predlagal, da bi uvedli slovenščino kot maturitetni predmet. Prvotna skupnost za izpeljavo šolanja v slovenskem jeziku je bilo Združenje slovenskih učiteljev Viktorije, ustanovljeno leta 1977. 140 dijakov se je v treh srednješolskih središčih v Melbournu začelo učiti slovenščine, kar je bilo prvič na angleškem govornem področju. V sobotni šoli za jezike v Sydneyu (*Saturday school of modern languages*) se je bilo po 2. svetovni vojni možno učiti 23 jezikov, vključno s slovenščino. Lotili so se projekta uvedbe slovenščine kot maturitetnega predmeta in leta 1981 je na Victorian School of Languages (VSL)⁶⁶ maturirala prva skupina dijakov (Internet 38). V Sydneyu je bilo največje število maturantov. V Melbournu, kjer je bil standard zahtevnejši, je bilo število maturantov manjše (internet 39). Ministrstvo za šolstvo se je odločila za reformo celotnega šolskega sistema in v skladu s tem tudi maturitetnega sistema – Curriculum Standards Frameworks (CSF). Pisni izpit je po letu 1992 postal skupen za celo Avstralijo (internet 40). Ustni izpit pripravijo v Viktoriji in NSW različno, glede na metode dela. CSF model naj bi služil tudi kot smernica za poučevanje jezikov v šoli. Koordinatorica slovenskega jezika Sandi Čeferin je po navodilih CSF razvila slovenski učni sistem, *Guidelines for Slovenian*.

⁶⁵ Članica ISSV–ja, hči Aleksandre Čeferin Vadnjal.

⁶⁶ (Internet 41).

Število dijakov, ki bi se radi naučili slovenščine, je iz leta v leto manjše. V Melbournu je bilo leta 1994 pet maturantov, v Sydneyu nobenega. Na univerzitetni stopnji se slovenščina poučuje le na univerzi Masquarie v NSW (Ibid.).

Leta 1998 so Združenje slovenskih učiteljev Viktorije preoblikovali v Institut za slovenske študije Viktorije⁶⁷ (*Slovenian Teachers Association of Victoria*). Oblikovali so spletno stran Thezaurus.com. Gre za medmrežno publikacijo in komunikacijo, katere cilj je predstavitev Slovenije in pomoč avstralskim Slovincem. Thezaurus je virtualna knjižnica za študij slovenskega jezika, s številnimi spletnimi povezavami (*Thezaurus links*), revijo (*Slovenian Webzine*)⁶⁸, forumi, spletno učilnico (*Webclassroom*) in spletno galerijo (*Galeria Sloveniana*)⁶⁹. Spletna stran je namenjena vsem, ki jih Slovenija zanima in predvsem potomcem slovenskih izseljencev. Število obiskov spletne strani se povečuje. V povprečju jo obiše 250.000 ljudi iz 56 držav mesečno. Najbolj obiskan je Forum, saj daje možnost, da se sami vključijo v debato in si izmenjajo podatke (Ibid.).

S takšnim izobraževalnim sistemom Avstralija dokazuje, da dovoli uskladiti želje različnih jezikovnih skupin in s tem omogočiti enakopravnost jezikov. Uvajanje slovenščine v avstralsko družbo pa ne sme biti izključna skrb Avstralije. Potrebno je sodelovanje med institucijami v tujini in Sloveniji o možnosti izvedbe projektov na kulturnih, izobraževalnih in gospodarskih področjih. Sodelovanje trenutno poteka izključno s prošnjami za finančno podporo projektov, kar pa ne zadostuje za ohranjanje slovenskosti v Avstraliji (internet 39).

6.3.4 ZAPOSILITEV IN KULTURA

Kvaliteta delovne sile druge generacije izseljencev je na visokem nivoju. 70 odstotkov delavcev je dobro izučenih in delajo večinoma kot profesorji na srednji šoli, računalniški inženirji, menedžerji, medicinski tehniki in elektroinženirji. Statistike kažejo, da ima druga generacija emigrantov nižjo stopnjo izobrazbe kot v Avstraliji rojeni (Weiner 1995: 72).

⁶⁷ ISSV.

⁶⁸ Slovenian Webzine obsega približno 50 člankov.

⁶⁹ Predstavlja dela slovenskih umetnikov v svetu.

Dobro izobražena mlajša generacija se čuti zapostavljeno glede možnosti za spremembo stvari, ki so v pristojnosti starejših. Mnenja so, da imajo njihovi straši zastarel pristop do delovanja društva. Druga generacija slovenskih izseljencev bi delovanje društva spremenila. Stremeli bi k temu, da bi vodilni člani pripadali določeni stranki in bi tako stranke delno financirale delovanje društva. Z višjimi finančnimi sredstvi bi lahko pogosteje organizirali prireditve, koncerte in druženja. Ideje so lahko dobre, vendar če med vodilnimi ni članov druge generacije, le-te ne pridejo do realizacije. Prva generacija je za življenje društev storila vse, kar je mogla – izborila si je prostore za druženje, organizirala pobiranje prostovoljnih prispevkov za ohranjanje delovanja in do danes ohranila volontersko delo v društvu. Druga generacija pa ni pripravljena svojega prostega časa nameniti društvu, kaj šele, da bi organizirala volontersko delo za klub. Umiranje prve generacije je lahko začetek konca ali zadnja možnost, da društva prevzame druga generacija.

Glede obiskovanja klubov in društev sem se pogovarjala z D. iz Sydneya, ki je pripadnik druge generacije izseljencev. On je mnenja, da /.../ v klubu ni nikakršne aktivnosti za mlade. Tam se družijo le stari, ki igrajo karte. Mladina tako nima tam kaj početi /.../. Izrazil je željo po ureditvi igrišča. Verjame, da bi potem mladi tja zahajali z razlogom in večjim veseljem.

6.4 TRETJA GENERACIJA SLOVENSkih IZSELJENCEV

»Kar si sin želi pozabiti, se vnuk želi spomniti«⁷⁰.

Populacija tretje generacije slovenskih izseljencev je stara približno 20 let. Lahko bi rekli, da so že asimilirani v avstralsko družbo. Za razliko od prve in deloma druge generacije, niso več čustveno navezani na Slovenijo. Njihovi ideali so tipično avstralski in ni več mogoče najti sledu o idealih slovenskih priseljencev.

⁷⁰ (internet 42).

Druga generacija izseljencev se v večini primerov povezuje z negativnim odnosom do korenin v starem svetu in privrženost avstralski kulturi. Hoče se znebiti etičnih oznak. Popolnoma drugačen pa je odnos tretje generacije do korenin starih staršev. Prizadevajo si ponovno oživiti kulturno dediščino in se poučiti o izvoru svojih prednikov. Ne razumejo slovenskega jezika, vendar so se pripravljene naučiti nekaj besed. Njihov način življenja se razlikuje od druge generacije izseljencev. Večja je njihova socialna mobilnost in drugačna poklicna struktura. V celoti prevzemajo avstralski način življenja (internet 43).

6.5 IZSELJENCI, KI SE VRAČAJO V DOMOVINO⁷¹

*»Zares smo izseljenci vsi trknjeni z domotožjem, ampak smo tudi v bistvu racionalna bitja in se sprašujemo, kje nam bo boljše, ako se vrnemo«
(Bert Pribac)⁷².*

Remigranti so splošno označeni kot tisti, ki zapustijo nek prostor za določen čas in se pozneje vrnejo. Vračanje ni prostorsko ali časovno opredeljeno. Lahko je preišljeno dejanje ali posledica nepredvidenih okoliščin. Lahko je del migracijskega kroga ali tretja faza v življenju izseljenca (emigracija – imigracija – remigracija) (internet 30).

Domovina ima za izseljence moč priklicati spomine in močne občutke. Sposobna je dejstva, da izseljenci še vedno opravljajo globoko zakoreninjene navade. Domovina ima za različne posameznike različen pomen. Nekateri se vračajo iz domoljubja, političnih sprememb, iskanja korenin, spet drugi zaradi upokojitve ali dedovanja nepremičnin. Ne gre pa za vrnitev iz ekonomskih razlogov. Pri vseh vzrokih je prisotno domotožje⁷³ in močna želja po vrnitvi.

⁷¹ Izseljenec, ki se vrača v domovino, remigrant, povratnik, povratni migrant. Vsa ta različna imena sem zasledila pri obravnavi problema izseljencev. Katero ime je pravo, je pri takšni terminološki zmedbi težko določiti. V naslovu je uporabljen termin izseljenec, ki se vrača v domovino, v besedilu pa remigrant.

⁷² (internet 44).

⁷³ Domotožje je največkrat uporabljen termin pri obravnavanju izseljencev in njihove domovine. Pomeni boleče stanje, ob misli posameznika na domovino.

Obisk Slovenije ima za imigrante prve generacije zelo velik pomen. Nekateri to doživljajo kot edino neizpolnjeno željo ali kot zadnjo željo pred smrtjo. Glede na politične okoliščine pri izseljevanju so imeli mnogi strah pred obiskom Slovenije. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991, so se imigranti lažje odločali za obisk domovine. Vsak obisk pa so spremljale psihološke priprave, saj niso vedeli, kaj naj pričakujejo, kako jih bodo znanci sprejeli in kako se bodo sami počutili v rojstnem okolju. Poleg lepih občutkov in obujanja spominov na mladost mnogi le težko sprejmejo dejstvo, da se je veliko spremenilo, odkar so odšli. Spremenilo se je okolje, režim. Prijateljev, znancev in sorodnikov pa je vedno manj. Tako so mnogi razočarani nad Slovenijo in se zavestno odločijo, da se domov ne bodo vrnili. Šele takrat se zavedo, da so nehote in kljub upiranju integraciji sprejeli Avstralijo za svojo deželo. Zelo malo je takih, ki so po prvem obisku odločeni, da se bodo še vrnili domov (internet 43).

Druga generacija izseljencev doživlja Slovenijo na različne načine. Škrabiš v delu *Long-distance nationalism* (glej Škrabiš 1995) navaja štiri glavne kategorije odnosa do domovine:

- Romanticizem – druga generacija izseljencev, ki nimajo nikakršnega predznanja o Sloveniji, o slovenskem jeziku in socialo-ekonomskem statusu, vidijo Slovenijo kot deželo številnih možnosti. Deželo, ki jo skozi slike, filme in drugo gradivo lahko označijo kot sanjsko. Številni imajo željo in vizijo živeti v Sloveniji, vendar se to le malokaterim uresniči.
- Romanticizem, ki ga doživljajo otroci skozi pripovedi staršev – starši izseljenci (prva generacija izseljencev) pri vsakodnevni komunikaciji uporabljajo primerjave s Slovenijo. Barvito, nostalgичno in s pridihom domotožja opisujejo okolje, v katerem so živeli. Pripovedujejo tako pozitivne kot negativne pripetljaje. Skozi takšne pripovedi si otroci (druga generacija izseljencev) ustvarijo svojo podobo o Sloveniji.
- Kritičen pogled na domovino – takšen pogled je zelo redek in še takrat skrit za ekonomskimi razlogi. Nizek življenjski standard je nesprejemljivo dejstvo za drugo generacijo izseljencev.
- Želja po vrnitvi – ni prav veliko Slovencev, ki bi si vrnitve domov zares želeli. Dejstvo je, da ne obstajajo neke omejitve, ki bi preprečevale vrnitev izseljencev v

Slovenijo. Zato tudi v pogovorih z izseljenci ni zaznati trditev kot so »čez nekaj let se bomo vrnil« ali »vrnil se bom, ko bo to mogoče« (glej Škrabiš 1995).

Izseljenci se vračajo v domovino iz različnih razlogov. Vsekakor je pomemben dejavnik starost. Izseljencev izpred prve svetovne vojne so pomrli. Izseljenci, ki so dom zapustili po drugi svetovni vojni so sedaj stari, upokojeni in največkrat nemočni za vrnitev v domovino. Eden izmed takih je L., ki se je v Avstralijo preselil leta 1948. Na moje vprašanje, če je kdaj obiskal Slovenijo in če razmišlja o vrnitvi, mi je odgovoril z besedami: »Ma kaj bom zdej hodu domov, sej se imam prav lepo tle. Sem bil štiri leta od tega v Sloveniji, pa se ne mislim vrnit. Ne bi več preživu tiste poti...« Na drugi strani otroci teh izseljencev, torej druga generacija, so integrirani v avstralsko družbo in njihov dom ni več Slovenija. Vseeno pa tu obstaja zanimanje in želja po življenju v domovini staršev. Kljub majhnemu zanimanju za **stalno vrnitev** v Slovenijo je pot nemalokrat težavna.

6.5.1 JE SLOVENIJA ŠE VEDNO MOJA DOMOVINA?

Remigranti se ob vrnitvi srečujejo s problemi, ki zaznamujejo njihovo ponovno naselitev v domovini. Lahko naletijo na težave, ki so povezane z družbeno ureditvijo ali s vzpostavitvijo socialnih stikov.

Težave, povezane z **družbeno ureditvijo**, se začnejo s pomanjkanjem informacij, ki jih remigranti potrebujejo za vrnitev. Zaplete se pri pridobivanju dokumentov, pri dolgotrajnih upravnih in sodnih postopkih, pridobivanju gradbenega dovoljenja in podobno (internet 30: 725). Remigranti iz Avstralije imajo težave s carino in uvozom večje količine blaga. Za rabljeno in osebni uporabi namenjeno blago morajo plačati carino, kar je nerazumljivo (internet 45). Izseljenci se pritožujejo nad hladnostjo slovenske države ob izraženi želji po vrnitvi. Remigranti niso samo upokojenci, so tudi mladi, izobraženi ljudje, v katere ni potrebno veliko vlagati. Potreben je velikodušen sprejem le-teh. Vendar država nima na voljo sistemsko urejenih mehanizmov, ki bi zagotovil avtomatično vračanje izseljencev. Največkrat se remigranti za informacije obrnejo na Slovensko izseljensko matico in Urad RS za Slovenijo v zamejstvu in po svetu.

Vzpostavitev **socialnih stikov** je za mnoge remigrante problematično. Bolj kot je njihova priseljska država oddaljena od Slovenije in dalj časa kot so v imigraciji, težje je ohraniti prijateljske in družinske vezi. Veliko imigrantov ohranja stike s znanci in družino preko pošte, elektronske pošte in telefonskih pogovorov. Nekoliko drugače je, ko se remigrant dejansko znajde v izvornem okolju. Družina jih seveda sprejme, težje pa je pri vzpostavitvi odnosov s soseščino, sodelavci ter vključevanju v društva in organizacije. Mnogi opazijo očitke in nevoščljivost zaradi njihove odsotnosti (internet 30).

6.5.2 VRNITEV PRVE GENERACIJE IZSELJENCEV IN PREJEMANJE POKOJNINE

*»/.../ Živim življenje svojega otroštva in mladostnih let, hodim po starih poteh, ulicah, oživljam spomine. Preprosto čutim korenine in našla sem del duševnega miru /.../«
(Stanka Gregorčič)⁷⁴.*

Pot izseljencev resnično ni lahka. Vse življenje so se srečevali s problemi. Kruta je bila že izselitev iz domovine, zapuščanje domačih ljudi, vključitev v avstralsko družbo. S težkim delom so si izborili lastne dohodke za preživetje. Pošiljali so denar v domovino, da bi omogočili boljše življenje znancem in sorodnikom. In sedaj, ko se vračajo v Slovenijo, se morajo ponovno srečati s problemi.

Toplakova (internet 46) je v okviru XI. Tabora Slovencev po svetu, leta 2004 opravila anketo z remigranti iz Avstralije. Njen vzorec obsega 11 anketirancev. Na podlagi pridobljenih podatkov je ugotovila, da gre predvsem za starejšo populacijo remigrantov in v tretjini primerov za upokojene. Ti so se v domovino vrnili k svojim sorodnikom, pregnalo jih je domotožje ali so podedovali nepremičnine. Večina pri urejanju dokumentov ni imela problemov. Ker gre za starejšo populacijo, pri izobraževanju in učenju jezika niso imeli težav. Težave se pojavljajo predvsem pri izplačevanju pokojnine (internet 47). Avstralija ima za svoje državljane urejen pravičen socialni pokojninski sistem. Pokojnina ni odvisna od delovne dobe, ampak od prihodkov in prihrankov, ki jih upokojenec ima.

⁷⁴(internet 48).

Delovna leta se štejejo sorazmerno z vplačevanjem v pokojninski sklad. Če upokojenec nima zadostnih sredstev, mu pripada celotna pokojnina. Višina le-te v razmerju s številom dividend in obresti pada. Za Slovence je bil problem že ugotavljanje delovnih let, saj nihče ne ve, koliko so delali pred prihodom v Avstralijo. Tudi v pokojninski sklad niso vplačevali takoj po nastopu na delovnem mestu. Približno sedem tisoč Slovencev v Avstraliji prejema starostno pokojnino. Deležni so tudi drugih socialnih ugodnosti, kot so popust pri javnem prevozu, zavarovanju, stroških telefoniranja, zavarovanju ipd. Ob vrnitvi v Slovenijo pa so vse te pravice izgubljene. Leta 2002 je Slovenija z Avstralijo podpisala neugoden sporazum, kjer avstralska vlada ne plačuje zdravstvenega zavarovanja slovenskim povratnikom.

Avstralija za svoje upokojence, kamor spadajo tudi upokojeni slovenski imigranti, dobro poskrbi. Nudi jim številne ugodnosti, katerih se upokojenci zavedajo. Zopet je problem matična država, ki ne uspe storiti prav veliko za remigrante.

6.6 SLOVENCİ, KI IMIGRIRAJO V AVSTRALIJO DANES

Ni prav veliko Slovencev, ki se danes odločajo za selitev v Avstralijo. Za primerjavo lahko navedem, da se je v letu 2005 iz Slovenije v Avstralijo preselilo 22 posameznikov (glej slika 3.3.4: Število državljanov Republike Slovenije v Avstraliji od leta 1995 do 2006). Opaziti je trend naraščanja selitev od leta 2000 dalje. Največkrat selitev povzroči ekonomski razlog. Avstralska vlada na svoji spletni strani⁷⁵ navaja najbolj zaželene poklice. Najvišje na lestvici so skrb za otroke, računalništvo in medicina. Avstralci pričakujejo, da se imigranti na novo okolje prilagodijo v obdobju od šestih do dvanajstih mesecev. Vendar na to časovno obdobje vplivajo številni dejavniki, kot so: znanje angleškega jezika, stopnja izobrazbe, naselitev kot posameznik ali družina in osebne lastnosti posameznika. K hitrejši integraciji prispeva tudi vnaprejšnje poznavanje dežele (internet 49).

⁷⁵ <http://www.immi.gov.au>.

6.6.1 NASVETI AVSTRALSKE VLADE ZA HITREJŠO INTEGRACIJO

- Avstralska vlada svetuje novo naseljenim imigrantom, naj si najprej zagotovijo »*taxfile number*« za prejemanje prihodkov. Brez te številke plače, denarja od investicij in prihrankov ter prispevkov vlade ne morejo prejemati. Odpreti si morajo tudi bančni račun.
- Potrebna je čimprejšnja zagotovitev osnovnega zavarovanja *Medicare*, ki pa ne vključuje zobozdravstva, optike in bolnišničnega zdravljenja.
- Vozniško dovoljenje, pridobljeno v domovini, novim imigrantom velja le tri meseca. Po preteku tega obdobja morajo opravljati vozniški izpit v Avstraliji. To vključuje teoretični in praktični del ter test vida.
- Vsi imigranti so upravičeni do tečaja angleškega jezika, ki naj bi obsegal največ 510 ur – *Adult Migrant English Program – AMEP* (Program učenja angleškega jezika za odrasle imigrante). Ta program je bil ustanovljen že leta 1948 in deluje še danes. Do znanja angleškega jezika je pomagal že 1.6 milijona migrantom.
- Avstralija ima uvedeno obvezno šolanje za otroke v starosti od pet do petnajst let, zato je potrebno da se tudi imigrantski otroci čim prej priključijo vrstnikom (internet 50).

6.6.2 VLADNA MULTIKULTURNA POLITIKA

Leta 1999 je vlada premierja John Howarda⁷⁶ objavila Novo agendo za vzpostavitev multikulture Avstralije (*New Agenda for Multicultural Australia*). To je postalo nekakšen statut vladne multikulture politike. Julija 2000 je bil ustanovljen Svet za Multikulturno Avstralijo (*Council for multicultural Australia – CMA*). Člani, ki so izvoljeni za tri leta, naj bi pomagali vladi pri implementaciji Nove agende za multikulturalno Avstralijo⁷⁷. Leta 2003 so agendo dopolnili za doseg strategije multikulture politike za naslednja tri leta. Dokument Avstralija združena v raznolikosti⁷⁸ je bil osnutek za politiko različnih kultur, ki je posodabljal politiko multikulture Avstralije iz leta 1999. Poudarek je bil na promociji

⁷⁶ Aktiven kot član Liberal Party od 18. leta starosti. Premie je postal leta 1996.

⁷⁷ A new agenda for multicultural Australia.

⁷⁸ Australia: United in Diversity.

državne heterogenosti in koristi od kulturne raznolikosti. Vsi državljani morajo spoštovati kulturno različnost in vrednote, ki jih cenijo posamezniki. Potrebna je lojalnost in spoštovanje demokratičnih načel. Ustavo, parlamentarno demokracijo, svobodo govora, angleški jezik, pravna pravila in enakost morajo spoštovati vsi, tako Avstralci kot imigranti (internet 51).

Vlada je v tem dokumentu izpostavila štiri smernice za doseganje uspešne, raznolike družbe z demokratično ureditvijo:

- Dolžnost vseh – vsi Avstralci imajo dolžnost podpirati multikulturalizem. Takšno ravnanje jim zagotavlja svobodo, enakost in možnost različnosti.
- Medsebojno spoštovanje – vsi imajo pravico izraziti svoja kulturna in verska prepričanja in obveznost spoštovati kulturna in verska prepričanja drugih.
- Nepriistranskost in pravičnost za vsakega posameznika – vsi so enaki pri ravnanju. Zagotovljena mora biti socialna enakost, brez diskriminacije glede rase, kulture, religije, jezika ali kraja rojstva.
- Enake pravice za vse – vsi naj imajo enake pravice do dela in pridobivanja denarnih sredstev (Ibid.).

Imigracijska politika premiera John Howard podpira imigracijo in integracijo imigrantov. Sočasno pričakuje, da se bodo tudi imigranti prilagodili družbenemu redu, ki velja v Avstraliji. Na proslavi v Canberri, januarja 2007, je nagovoril imigrante z besedami:

»You may be drawn from the four corners of the Earth but you are united by a common love of this country of ours and you are united by a common commitment to its traditions, its values, its triumphs as well as an acknowledgement of its failures, its successes as well as its mistakes«⁷⁹.

⁷⁹ (internet 52).

6.6.3 STRATEGIJE VLADE ZA PRIHODNOST

Avstralska vlada je že leta 1999 razvila postopke s pomočjo katerih lahko uresniči program *Avstralija: Združena v raznolikosti* iz leta 2003. *Harmony day*, ki ga Avstralci praznujejo na dan 21. marca, je vladna pobuda k praznovanju strpnosti do različnih in življenja v multikulturni družbi. Začeli so ga praznovati 1999. leta. Vlada poziva, naj z nošenjem oranžnih oblačil, v šolah, športnih društvih, na delovnih mestih in v vladnih prostorih izkažejo podporo dnevu življenja v harmonični družbi (*Living in harmony*).

Naslednji ukrep vlade je oživitev delovanja vladnih služb. Listina prevzema obveznost za nepristranskost v načrtovanju in realizaciji delovanja vladnih služb v kulturno raznoliki družbi. Listina s sedmimi načeli, ki narekuje vladnim službam pravičnost, dostopnost, razumevanje, komunikacijo, učinkovitost in odgovornost, naj bi zagotovila pošten odnos služb do imigrantov⁸⁰. Menadgement predstavlja strategije za implementacijo listin. Vsako leto je potrebno sprejeti tudi pravično letno poročilo. Pomembno je tudi, da se izvaja statistika (*Australian Bureau of Statistics*) na področju kulturne in jezikovne raznolikosti.

Delodajalci v številnih primerih raje zaposlijo domačine kot imigrante. Še vedno je nekoliko prisotna predstava, da so delavci angleške rase nekoliko bolj sposobni. Tega problema se avstralska vlada zaveda, zato so oblikovali idejo »*Diversity work*«. Delodajalce spodbujajo, naj v gospodarstvu in ekonomiji izkoristijo prednosti kulturnega in jezikovnega znanja, ki ga ponujajo imigranti.

Avstralski premier Philip Ruddock⁸¹ se je skupaj z ostalimi ministri avgusta 2005 sestal z voditeljem muslimanske skupnosti. Pristali so na dogovor, da bodo vsi Avstralci, ne glede na versko pripadnost, delali skupaj. S tem bi Avstralijo zaščitili pred netolerantnostjo in ekstremizmom (internet 53).

⁸⁰ DIMA izdaja letno poročilo o napredku in implementacije listine.

⁸¹ Leta 1996 je postal minister za imigracijo.

7. SKLEP

Diplomsko delo Slovenski imigranti v Avstraliji predstavlja zapis izkušenj, ugotovitev in zbranih pripovedi, do katerih sem prišla v času dvomesečnega življenja med slovenskimi izseljenci.

V začetku dela smo opredelil osnovne pojme, povezane s problematiko izseljencev. Definicije pojmov smo obravnavali na takšen način, da je razvidno, da ni mogoče postaviti samo ene in edino pravilne definicije. Različna znanstvena področja in različni avtorji uporabljajo isti pojem za opis popolnoma različnih stvari. Kljub širokemu področju, ki ga obsega pojem migracija, je za obravnavo življenja slovenskih imigrantov v Avstraliji najpomembnejša prav imigracijska politika, ki jo vodi Avstralija. Še več, integracija Slovencev je bila skozi zgodovino v celoti odvisna od imigracijske politike. To posledično pomeni, da se je prva generacija izseljencev, ki se je soočila s tako imenovano »*belo politiko Avstralije*«, najtežje vključila v avstralsko družbo. Rasna in etnična diskriminacija sta bili prisotni že ob prošnji za vstop v državo, kaj šele v družabnem življenju. Druga in tretja generacija, rojeni v obdobje po letu 1972, že spadata v obdobje politike multikulturalizma. Njihov način integracije je bistveno lažji in hitrejši od prve generacije. Uživajo lahko spoštovanje različnih narodnosti, enake pravice vseh, strpnost in ponos, ki si ga je izborila prva generacija. Dodati velja, da se ne zavedajo, da multikulturalizem ni veljal od nekdaj. Da je to njihov privilegij, vpliv svetovne politike in dobra reklama za Avstralijo.

Vsaka generacija se tudi kljub enaki etnični pripadnosti in enakim zunanjim dejavnikom, a zaradi različnih vzrokov in okoliščin izseljevanja povsem različno integrira v družbo. Nalogo sem zastavila tako, da sem s pomočjo pripovedi izseljencev določila in proučila pomembne dogodke v življenju imigrantov. Primerjala sem vse tri generacije slovenskih izseljencev in ugotovila, da imata druga in tretja generacija veliko manj problemov pri iskanju zaposlitve, stanovanja in pri učenju angleščine. Predvsem to velja za tiste, ki so se rodili v Avstraliji.

Med raziskovanjem sem ugotovila, da je predvsem jezik tisti, ki kaže na integracijo v avstralsko družbo. Prav jezik je komunikacija z zunanjim svetom in s samim seboj. In ko slovenski imigrant razmišlja, se jezi in poje v angleščini, si lahko prepričan, da je popolnoma asimiliran v avstralsko družbo.

8. LITERATURA IN VIRI

8.1 ČLANKI

Drnovšek, Marjan (1993): Zgodovinski razgledi. *Teorija in praksa* 30(7–8), 650–652.

Kolar, Bogdan (2001): Mesto cerkve med Slovenci po svetu in njen prispevek za ohranjanje narodnosti. Združenje slovenska izseljenska matica. *Slovensko izseljenstvo* (2–8), 125–146.

Klinar, Peter (1993): Sodobni trendi mednarodnih migracij. *Teorija in praksa* 30(5–6), 395–405.

Valenčič, Vlado (1990): Izseljevanje Slovencev v tujino do druge svetovne vojne. *Dve domovini* 1, 40–75.

8.2 KNJIGE

Borrie, W.D. (1994): *The european peopling of Australia – a demographic history, 1788–1988*. Sydney: National Library of Australia.

Čebulj–Sajko, Breda (1992): *Med srečo in svobodo, avstralski Slovenci o sebi*. Ljubljana: Samozal.

Čebulj–Sajko, Breda (2000): *Razpotja izseljencev*. Ljubljana: Založba ZRC.

Ferfila, Bogomil (2003): *Družboslovni preseki Avstralije in Indonezije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jupp, James (2001): *The Australian People. An encyclopedia of the nation. It's people and their origins*. Australian National University Parramatta, Australia: Center of Immigration and Multicultural Studies.

Komac, Miran (1996): *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Klinar, Peter (1976): *Mednarodne migracije. Sociološki vidik mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi družbami*. Maribor: Založba Obzorja.

Kubat, Daniel (1993): *The politics of migration policies, Settlement and Integration. The First World into the 1990s*. New York : The Center for Migration Studies.

Lukšič–Hacin, Marina (1995): *Ko tujina postane dom*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Malačič, Janez (2003): *Demografija*. Peta izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Weiner, Myron (1995): *The Global Migration Crisis, Challenge to States and to Human Rights*. New York: Harper Collins College Publisher.

Sowell, Thomas (1996): *Migrations and cultures*. New York : A division of Harper Collins Publishers.

Škrabiš, Zlatko (1996): *Long–distance Nationalism, Diasporas, homelands and identities*. USA: Ashgate

Tavzes, Miloš (2002): *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva Založba d.d.

Trebše–Šfolta, Milica (2001): *Slovensko izseljenstvo. Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica.

Verlič Christens, Barbara (2002): *Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Weiner, Myron (1995): *The Global Migration Crisis, Challenge to States and to Human Rights*. Harper Collins College Publisher, New York.

Žigon, Zvone (1998): *Otroci dveh domovin*. Ljubljana: ZRC SAZU.

8.3 INTERNETNI VIRI

(Internet 1): Australian Bureau of Statistics (2006): Experimental Projections of the Aboriginal and Torres Strait Islander Population, 1996 to 2006. *A growing population*.

Dostopno na

<http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/ProductsbyReleaseDate/2B29796B77218AC2CA2568A900139391?OpenDocument> (18. junij 2007).

(Internet 2): Wikipedija, prosta enciklopedija (2007): *Avstralski domorodci. Prihod belcev*.

Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki/Aborigini> (21. junij 2007).

(Internet 3): Zupan, Uroš (1998): Poetry International Web. *Drevo in vrabec*. Dostopno na

http://slovenia.poetryinternationalweb.org/piw_cms/cms/cms_module/index.php?obj_id=5347 (20. junij 2007).

(Internet 4): Australian Bureau of Statistics (1998): Australian Social Trends. Population Growth. *Growth and distribution of Indigenous people*. Dostopno na

<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/2f762f95845417aeca25706c00834efa/39f2f4183125265aca2570ec0018e4f8!OpenDocument> (16. julij 2007).

(Internet 5): Australian Bureau of Statistics (2006): Web Site Indigenous Statistics. *Background Information – Who is indigenous?*

Dostopno na

<http://www.abs.gov.au/websitedbs/D3310116.NSF/cd7fca67e05fa605ca256e6a00171f24/4ea71b2baffb7565ca256ef6002b9b13!OpenDocument> (11. julij 2007).

(Internet 6): Državni zbor Republike Slovenije (1999): *Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (ReIPRS)*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 40/99.

Dostopno na

http://www2.gov.si/zak/Akt_vel.nsf/bb4e2c79e4d137bac1256616002db419/c12563a4003380dac125677100361973?OpenDocument&ExpandSection=1#_Section1 (23. januar 2007).

(Internet 7): Australian Government. About Australia (2005): *States, Territories and Capital cities*.

Dostopno na <http://www.australia.gov.au/about-australia-5states> (21. julij 2007).

(Internet 8): Burnik Legiša, Ivan (2007): V zorenju duše.

Dostopno na http://www.glasslovenije.com.au/old_pages/poezija-legisa.htm (16. julij 2007).

(Internet 9): Ivens, Kathy (2002): *Microsoft Office File Format Migration*. Dostopno na <http://www.microsoft.com/technet/prodtechnol/office/officexp/deploy/formtmig.msp> (2. april 2007).

(Internet 10): Državni zbor Republike Slovenije (2004): *Predlog zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (ZOSZNM)*. Ljubljana: Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije 67/2004. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/Pre_Zak.nsf/2364c45aa6e10646c12566160029fa1c/71743673e1e8d4efc1256ea800326194?OpenDocument (13. julij 2007).

(Internet 11): Australian Bureau of Statistic. Migration (2006): V Dennis Trewin (ur.): *Net Overseas Migration. States and territories. Overseas Migration Rate, 15–16*. Dostopno na [http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/9d6824afe7734da8ca25713f0016f8c4/\\$file/34120_2004-05.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/9d6824afe7734da8ca25713f0016f8c4/$file/34120_2004-05.pdf) (11. december 2006).

(Internet 12): Australian Government. Department of Immigration and citizenship (2007): Publications, Research & Statistics. Immigration – Federation to Century's End. *Settler Arrivals since the Second World War*.

Dostopno na <http://www.immi.gov.au/media/publications/statistics/federation/body.pdf> (12. december 2006).

(Internet 13): Chow, Benjamin (2003): *The challenges of immigration & integration in Australian and the European Union*.

Dostopno na <http://www.anu.edu.au/NEC/chow.pdf> (29. november 2006).

(Internet 14): Dragoš, Srečo (2005): *Multikulturalizem – rešitev ali problem? Mi in Oni. Nestrpnost na slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Dostopno na http://www.mirovni-institut.si/slo_html/pub_druge.htm (16. januar 2006).

(Internet 15): Bevc, Milena (2004): *Migracijska politika in primer bega možganov*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

Dostopno na <http://www.gov.si/umar/projekti/srs/eksp-raz/MBevc.pdf> (7. februar 2007).

(Internet 16): Zveza geografskih društev Slovenija (2000): *Slovenci v Avstraliji*.

Dostopno na <http://www.zrc-sazu.si/Zgds/9-10-2000.htm> (2. november 2006).

(Internet 17): Stephens, Tony (2005): *Grassby's legacy of tolerance, diversity*.

Dostopno na <http://www.smh.com.au/news/National/Grassbys-legacy-of-tolerance-diversity/2005/04/24/1114281455277.html> (4. november 2006).

(Internet 18): Racism no way. Facts sheets (2002): *The Honourable Al Grassby AM*.

Dostopno na <http://www.racismnoway.com.au/cgi-bin/printversion/printversion.pl?conf=conf.xml&file=/classroom/factsheets/47.html>

(13. januar 2007).

(Internet 19): Sydney Morning Herald (2002): *FEECA National Conference Handbook*.

<http://www.smh.com.au/> (6. marec 2007).

(Internet 20): Wikipedia. The free Encyclopedia (2007): *All Grassby*. Dostopno na

http://en.wikipedia.org/wiki/Al_Grassby (4. november 2006).

(Internet 21): Wikipedia. The free Encyclopedia (2007): *National party of Australia*.

Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/National_Party_of_Australia

(4. november 2006).

(Internet 22): Vlada Republike Slovenije. Ministrstvo za zunanje zadeve (2007): *OECD*.

Dostopno na <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=59> (8. februar 2007).

(Internet 23): Australian Government. Department of Immigration and citizenship (2007): Visas and immigration. Applications and forms. *Entering Australia*.

Dostopno na <http://www.immi.gov.au/allforms/travel-documents/entering-australia.htm> (21. julij 2007).

(Internet 24): Guidelines on advance passenger information (2003): *Description of existing API Systems. Australia*. Dostopno na

<http://www.wcoomd.org/ie/En/Bookshop/33%20-%20APIGuidelines.pdf>. (20. junij 2007).

(Internet 25): Airline Industry Information (2000): *Advance Passenger Processing Implemented in Australia airports*. Dostopno na

http://findarticles.com/p/articles/mi_m0CWU/is_2000_August_31/ai_64839547

(20. marec 2006).

(Internet 26): Australian Government. Department of Immigration and citizenship (2007): Managing Australia's borders. Border security. *Border control*. Dostopno na

<http://www.immi.gov.au/managing-australias-borders/border-security/index.htm>

(21. julij 2007).

(Internet 27): Komisija evropskih skupnosti (2006): *Poročilo Komisije Svetu o vzajemni odpravi vizumov z nekaterimi tretjimi državami*. Dostopno na

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0003:FIN:SL:DOC>

(20. marec 2007).

(Internet 28): Gerden, Jožica (2000). Krizem Avstralske Slovenije. O novi knjigi Cilke

Žagarjeve. Goodbye Riverbank. V Andrew Bratina (ur.): *Kotiček naših mladih*. Dostopno

na <http://www.glasslovenije.com.au/verweb/Misli/text/textjan/Krizem.htm> (26. junij 2007).

(Internet 29): Čebulj–Sajko, Breda (2004): *Arhivsko gradivo izseljencev v Avstraliji–neprecenljiv vir za raziskovanje življenja avstralskih Slovencev*. Dostopno na

<http://www.arhivsko-drustvo.si/publikacije/arhivi/pdfxxvii2/cebulj1.pdf> (3. april 2007).

(Internet 30): Komac Miran in Mojca Medvešek (2006): *Percepcija slovenske integracijske politike, »uskoško« prebivalstvo v Beli krajini. Etnična diskriminacija v delovnem okolju, izseljevanje in povratništvo Slovencev*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Dostopno na <http://www.inv.si/Bela%20krajina%20koncni%202.pdf> (12. december 2006).

(Internet 31): Kalc, Aleksej (2002): Stičišče avstralskih Slovencev. *Iz trsta v Avstralijo*.

Dostopno na <http://www.glasslovenije.com.au/znani-neznani-novi/znani-neznani-kalc.htm> (22. junij 2007).

(Internet 32): Košak, Peter (2006): Kako boš ostal bogat daleč od domovine. Kako boš ostal bogat. V Stanka Gregorčič (ur.): *Poezije Peter Košak*.

Dostopno na <http://www.glasslovenije.com.au/kosak/kosak-pesem-kako-bos.htm> (30. januar 2007).

(Internet 33): RTV Slo (2005): *Ture avanture, Popotnik. Slovenci v Avstraliji*. Dostopno na

http://www.rtv slo.si/pda/index.php?&op=rnews_tureavanture&action=read¶m=669 (20. marec 2007).

(Internet 34): Korošec Kocmur, Pavlinka (2005): Izseljensko društvo Slovenija v svetu. *Slovenska identiteta v svetu*. Dostopno na

http://www.drustvo-svs.si/arhiv/2005/vseslovensko_sreclanje.html#SLOVENSKA%20IDENTITETA%20V%20SVETU (6. februar 2007).

(Internet 35): Stičišče avstralskih Slovencev (2007). *Misli*.

Dostopno na http://www.glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html (15. julij 2007).

(Internet 36): Peček, Mojca (2005): *Od zahteve po odrekanju materinščini do cenjenja dvojezičnosti. Šolski sistem v Avstraliji*.

Dostopno na <http://www.zrc-sazu.si/isi/dd%C5%A1t5.htm> (6. april 2007).

(Internet 37): Australian Bureau of Statistics (2006): Year Book Australia. Country of Birth. *Birthplace of parents of Australian-born people*. Dostopno na <http://www.abs.gov.au/Ausstats/abs@.nsf/0/0D98319CE458B364CA2570DE0006A39B?opendocument> (15. julij 2007).

(Internet 38): Maksimovič, Manja (2004): Bi vaši otroci znali prebrati ta članek? *Rodna gruda*. Dostopno na <http://www.zdruzenje-sim.si/default2.asp?cnt=2&menuID=1533> (26. oktober 2006).

(internet 39): Čeferin, Aleksandra (1994): *Slovenščina v avstralskem šolsko vzgojnem sistemu dežele Viktorije*. Dostopno na <http://www.thezaurus.com/forums/rss.php?p=613> (2. november 2006).

(Internet 40): Čeferin, Aleksandra (1998): V Boštjan Kocmur (ur.): V. Tabor izseljenskega društva Slovenija v svetu. *Smernice za ohranjanje slovenske kulture in šolstva med Slovenci po svetu*. Dostopno na <http://www.drustvo-svs.si/arhiv/02-98/tabori/tabor5.pdf> (3. november 2006).

(Internet 41): Čeferin, Aleksandra (2006): The voice of Slovenia. *The teaching of Slovenian language in Australia*. Dostopno na http://www.glasslovenije.com.au/old_pages/zgodovina-sola-melb.htm (26. oktober 2006).

(Internet 42): Simčič, Zorko (2001): Biti (ali ne biti..) to, kar si. *Zrno SKI* 6(3), 13. Dostopno na <http://www.drustvo-ski.si/razno/zrno0603.pdf> (22. junij 2007).

(Internet 43): Mlekuž, Jernej (2005): Odnos Republike Slovenije do vračanja izseljencev in njihovih potomcev. V Miran Komac in Mojca Medvešek (ur.): *Percepcija slovenske integracijske politike* 6, 687–717. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Dostopno na http://www2.arnes.si/~ljinv16/percepc_2natis.pdf (12.12.2006).

(Internet 44): Pribac, Bert (2001): Govor mag. Berta Pribca. *Glas Slovenije* 9 (170–171), 6. Dostopno na <http://www.glasslovenije.com.au/acrobat/glas-julij-avgust2001-1-15.pdf>

(31. januar 2007).

(Internet 45): Gorjup Posinkovič, Vida (2004): 11. tabor Slovencev po svetu. Grenko–sladko vračanje v domovino. *Slovenija Svet*. Revija za Slovence po svetu. Dostopno na <http://www.zdruzenje-sim.si/default4.asp?cnt=2&menuID=1655> (31. januar 2007).

(Internet 46): Toplak, Kristina (2004): Slovenija v svetu Tabori. *11. tabor Slovencev po svetu. Slovenci iz sveta v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.drustvo-svs.si/arhiv/2004/tabor/Tabor-09.html#Toplak> (19. junij 2007).

(Internet 47): Izselsko društvo Slovenija v svetu (2004): *XI. Tabor Slovencev po svetu. Slovenija danes – jutri. Gradimo na vrednotah*. Ljubljana. Dostopno na <http://www.drustvo-svs.si/arhiv/2004/tabor/11tabor.pdf> (8. februar 2007).

(Internet 48): Gregorčič Stanka (2006): Vrnila sem se zaradi domotožja. *Moja Slovenija*. Osrednja revija za Slovence zunaj meja domovine. Dostopno na <http://www.trafika.si/downloadfile.aspx?> (18. junij 2007).

(Internet 49): Australian Government. Department of Immigration and Citizenship (2007): Visas and immigration. Applications and forms. *Professionals and others Skilled Workers*. Dostopno na http://www.immi.gov.au/e_visa/general-skilled-migration.htm (13. julij 2007).

(Internet 50): Australian Government. Department of Immigration and Citizenship (2007): Living in Australia. Help with English. *Learning English with the Adult Migrant English Programme (AMEP)*. Dostopno na <http://www.immi.gov.au/living-in-australia/help-with-english/learn-english/index.htm> (13. julij 2007).

(Internet 51): Australian Government. Department of Immigration and Citizenship (2007): *Living in Australia. A diverse Australia. Council for Multicultural Australia*. Dostopno na <http://www.immi.gov.au/living-in-australia/a-diverse-australia/government-policy/CMA/index.htm> (13. julij 2007).

(Internet 52): Howard, John (2007): *English important, PM tells immigrants*. Dostopno na http://www.news.com.au/story/0,10117,21-121720-1702,00.html?from=public_rss (30. januar 2007).

(Internet 53): An Australian Government Initiative (2007): *Lining in Harmony*. Dostopno na <http://www.harmony.gov.au/harmony.htm> (15. december 2007).

9. PRILOGE

A. VPRAŠANJA V POGOVORIH S POPULACIJO PRVE GENERACIJE SLOVENSkih IZSELJENCEV V AVSTRALIJI

- Lahko napišete svoje ime in priimek?
- Lahko na kratko opišete zakaj ste se izselili iz Slovenije in kdaj je bilo to?
- Kako vas je sprejela avstralska družba? Je bilo težko najti zaposlitev, stanovanje in prijatelje?
- Ste prišli v Avstralijo z namenom, da ostanete vse življenje ali se mislite vrniti v Slovenijo?
- Kako ste se naučili angleškega jezika? Vam je pri tem kdo pomagal? Na kakšen način?
- Kako dolgo ste rabili, preden ste začeli angleški jezik uporabljati v vsakdanjem življenju (srečanje s sosedi, prijatelji..)
- V katerem jeziku razmišljate, požete in se jezite?
- Ste Avstrelca/ka ali Slovenec/ka?
- Multikulturalizem naj bi bil del nacionalne politike v Avstraliji? Kako vidite vi multikulturalizem? Je res prisoten v vsakdanjem življenju in ga sprejemate?
- Ali se vam zdi, da se je politika do priseljencev od časa ko ste se vi preselili do danes kaj spremenila? Kako?
- Se vam zdi, da so imele različne generacije prišlekov različne možnosti za vključevanje v družbo? Kdaj je po vašem mnenju potekala integracija najlažje?
- Ste kdaj obiskali Slovenijo in kakšni občutki vas vežejo nanjo?
- Ste kdaj in kjerkoli čutili diskriminacijo zaradi vašega porekla?
- Ali se udeležujete slovenskih kulturnih prireditev, zahajate v slovenske klube, obiskujete cerkev...?
- Vam je pomembneje ohranjati slovensko kulturo ali se čim prej poistovetiti z avstralsko družbo?
- Kako se vključujete v avstralsko družbo? Imate tudi prijatelje, ki niso imigranti?

B. VPRAŠANJA V POGOVORIH S POPULACIJO DRUGE GENERACIJE SLOVENSКИH IZSELJENCEV V AVSTRALIJI

- Lahko napišete svoje ime in priimek?
- Kje ste se rodili?
- Če ste se rodili v Sloveniji, kdaj in zakaj ste se priselili v Avstralijo?
- Kje ste obiskovali osnovno šolo in kaj je za vas Slovenija?
- Ste Slovenec/ka ali Avstralec/ka?
- Če ste se rodili v Sloveniji, kako ste doživljali prvi stik z Avstralijo? Je bil prihod za vas dobra ali slaba izkušnja? Ste se kdaj počutili odrinjene iz družbe, zaradi vašega porekla?
- Ste imeli kdaj občutek, da je imigrantu v Avstraliji težko živeti? Kakšen odnos imate do imigrantov drugih narodnosti? Se vam zdijo enakovredni Avstralcem?
- Multikulturalizem naj bi bil del nacionalne politike v Avstraliji? Kako vidite vi multikulturalizem? Je res prisoten v vsakdanjem življenju in ga sprejemate?
- Ali se vam zdi, da se je politika do priseljencev od časa ko ste se vi preselili do danes kaj spremenila? Kako?
- V katerem jeziku se najlažje izražate? V katerem jeziku se pogovarjate doma in s sovrstniki?
- Ali se udeležujete slovenskih kulturnih prireditev, zahajate v slovenske klube, obiskujete cerkev...?
- Ste kdaj obiskali Slovenijo in kakšni občutki vas vežejo nanjo? Če ste se rodili v Sloveniji, bi se vrnili nazaj?

C. STALNA PRISELITEV IN IZSELITEV IZ AVSTRALIJE OD 1978-79 DO 2005-06

	<i>Stalna priselitev</i>	<i>Stalna odselitev – v Avstraliji rojenih</i>	<i>Stalna odselitev – v tujini rojenih</i>	<i>Skupna stalna odselitev</i>
1978-79	67 192	7785	17 644	25 429
1979-80	80 748	6986	15 031	22 017
1980-81	110 689	5942	13 554	19 496
1981-82	118 031	5809	15 076	20 885
1982-83	93 011	5984	18 846	24 830
1983-84	68 813	6492	17 812	24 304
1984-85	77 508	6051	14 327	20 378
1985-86	92 590	5600	12 500	18 100
1986-87	113 541	6099	13 829	19 928
1987-88	143 466	6762	13 709	20 471
1988-89	145 316	6560	15 087	21 647
1989-90	121 227	8399	19 458	27 857
1990-91	121 688	9490	21 640	31 130
1991-92	107 391	9178	19 944	29 122
1992-93	76 330	9803	18 102	27905
1993-94	69 768	9927	17 353	27 280
1994-95	87 428	10 092	16 856	26 948
1995-96	99 139	11 005	17 665	28 670
1996-97	85 752	11 698	18 159	29 857
1997-98	77 327	12 771	19 214	31 985
1998-99	84 143	17 250	17 931	35 181
1999-00	92 272	20 234	20 844	41 078
2000-01	107 366	23 081	23 440	46 521
2001-02	88 900	24 146	24 095	48 241
2002-03	93 914	25 578	24 885	50 463
2003-04	111 590	29 140	29 938	59 078
2004-05	123 424	31 027	31 579	62 606
2005-06	131 593	34 284	33 569	67 853

Vir: Australian Government. Department of Immigration and Citizenship (<http://www.immi.gov.au>).